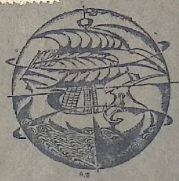


32

1922

20-
ს. ი. ს. ი.
ბაგვაძის წიგნსამართაობა



სოციალდი

ყოველთვიური
სახელმწიფო
საღიგობრობის
ქრონიკა

იანვარი
1922
თბილისი

№ 2.

F 32
1922



სტეპალი

შინაარსი:

ა.

ხარიტონ ვარდოშვილი

ლელ ქიაჩელი
ობოლი მუშა
დეშნა შენგელაია

267

ქეშმარიტი რეალიზში
ლოცვა უბედურათვის
ომერთის ხსენებაზე
შეშლილი წელი
ღამე—მაღალი კუბო.
სამკაულები
მთებში
შემოდგომის ბინდები

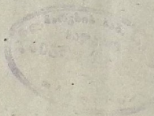
იასაშანი

გ. ქუჩიშვილი
ვარლამ რუხაძე
შიხ. ბაქორიშვილი

მწუხრი დედაქალაქში
შემოთენება
ჩემი დღიური
მოდო! მნახე!
ბარათი

გ. ქუჩიშვილი
დონალი
სომალდელი

სულის კივილი
პროლეტარიატი და ხელოვნება
ბიბლიოგრაფია



ა.

ჭეშმარიტი რეალიზმი

სხვა და სხვა არის გზა პოეზიის მწვერვალებისკენ. საუკუნეთა განმავლობაში ყველა ქვეყნის და ერის ნამდვილი პოეტი ანთებული ჩირაღდნით იკაფავს ბილიკს ამ მწვერვალისაკენ. სდუმს მარადისობა, და წყვდიადით მოცულ სამყაროში უიმედოთ კრთიან ვარსკვლავთა ანთებული წერტილები. ამ დუმილში ისმის მხოლოდ პოეტების ძახილი და საუკუნეთა ფრთების შრიალი.

სხვა და სხვა არის პოეტების გზა, სანამ ისინი მწვერვალებზე ავიდოდნენ. მათ ხშირად არ ესმით ერთმანეთის ხმა და არა სწამთ ერთი-მეორის გზა, მაგრამ ავლენ თუ არა პოეზიის მწვერვალებზე, ისანი ხედავენ ერთმანეთს და მათი ჩირაღდნები ანათებენ მათთვის საერთო საიდუმლოების პერსპექტივებს.

ათასში ერთი თუ მიაღწევს ამ სიმაღლეს. დანარჩენები დალოდავენ მთის ორწოხებში და ადრე თუ გვიან ან ხრამებში სცვივიან, ან ჰქრებიან დავაწყების ბურუსში. ყოველი დიდი ხელოვანი სცილდება თავისი ქვეყნის და დროის საზღვრებს.

აქ, პოეზიის ამ მაღალ საფეხურებზე, ზედმეტია ლაპარაკი პოეტის „მიმართულებაზე“, მისს ლიტერატურულ „სკოლაზე“, ვინაიდან ყოველი მიმართულება, ყოველი წინდაწინ გამიზნული ხაზი, არის ტენდენცია, რომელიც დამახასიათებელია ვაწროდ შემორკალული ნიქის, ხოლო ვერ ურიგდება ღრმა შემოქმედის უნივერსალურს ბუნებას.

როდესაც მისტიკოსი ამბობს, რომ ხილული ქვეყანა არის მხოლოდ მოჩვენება და ლამაზი ბუტაფორია, რომლის იქით იმალება ნამდვილი, მაგრამ მიუწვდომელი სამყარო, იგი ამით ტენდენციურად უარყოფს სიცოცხლის რეალობას, ხოლო პოზიტივისტი, რომელიც არა სცნობს ხილულ საგანთა შორის საიდუმლო კავშირს და ხუთი გრძნობის ჩარჩოში ათავსებს მოვლენათა მრავალშეცულობას, აგრედვე ტენდენციურად უარყოფს მსოფლიოს გარდამავალ სახეთა დინამიურ ცვალებადობას და სიცოცხლის ღრმა შინაარსს.

„აქაურსა“ და „იქაურს“ შორის ხელოვნურად გაყვანილი საზღვარი ყალბია. მსოფლიო მთლიანი და განუწყვეტელი პროცესია



და მხოლოდ ამ მხრივ არის შესაძლო მისი თანდათან შეცნობა. ვთქვათ ხილული ქვეყანა არის მხოლოდ მოჩვენება და ბუტაფორია, მაგრამ ის ხომ მაინც ერთათ-ერთი შინაარსია ჩვენი სიცოცხლის? ნამდვილია ის თუ მოჩვენებითი, ჩვენი განცდათა წყარო მაინც იგია და განცდა ხომ თავისთავად რეალობაა? სადღაა სხვა უფრო ნამდვილი ქვეყანა?

„ქემპარიტი სიმბოლიზმი,—ამბობს ანდრეი ბელი,—უერთდება ქემპარიტს რეალიზმს. დიდსა და ღრმა ხელოვანს უკვე აღარ შეიძლება ეწოდოს არც რეალისტი, არც სიმბოლისტი, წინანდელის მნიშვნელობით“.

მსოფლიოს პოეტურად განქვრეტიისათვის საჭიროა რეალურ ნივთთა და განცდათა შორის არსებობდეს სიყვარულით გამთბარი ინტიმობა, რადგანაც მხოლოდ სხვანაირი სიყვარულის ცეცხლს შეუძლია განათოს ის უხილავი კავშირი, რომელიც აერთებს ადამიანს ყველაფერთან, რაც მის პიროვნების გადაღმა მხარეს იმყოფება. პოეტისათვის ნივთი არ არის მარტო ის, რასაც იგი ამ წუთს ჰსახავს, ამავე დროს იგი არის უცნაური შიფრი, მარადისობის უფსკრულიდან გამოგზავნილი. ყოველი საგანი თავის არსებაში ატარებს განვლილ უსახობის ელემენტებს და მაჩვენებელია მომავალ დროთა მრავალსახოვანი დენის, ერთ და იმავე დროს შეიცავს დასრულებულ ფორმის წუთიერ დაღს და მომავალ სხეულებათა დაუშრეტელ პოტენციას.

პოეტი ხედავს მზის სხივებში მოთამაშე წვეთებს, და ამავე დროს მას იტაცებს ის ნიაღვარი, რომელსაც ქმნის ამ წვეთების შეერთებული გაქანება.

შექმარიტი რეალიზმის საფუძველზე დამყარებული შემოქმედება—ეს ანთროსია, რომელიც გრძნობს მიწის სიპტკიცეს, სტიმულია ძლიერების და იმედიანი გაფრენის. ასეთ შემოქმედებაში ფსიქიურ ძალთა კონფლიქტი არ გადადის მისტიციზმის პასიურ ქვრეტის ბუჩქსში, არამედ პოულობს ჰარმონიულ სინტეზს დაგუბებულ ენერჯის გაშლაში.

ყოველი მოვლენა და ნივთი, რაც უნდა უმნიშვნელო იყოს იგი, შემოდის პოეზიაში ახალის განათებით, რადგანაც მატარებელია უნივერსალური კავშირის უზენაესი ნიშნის. აქ ისპობა ობიექტთა შორის ყოველგვარი რანგი და პოეტის წინაშე ყველაფერი სდგას ერთის ღირსებით შემოსილი, მარადისობის ბეჭედ-დასმული. ყოველნაირი დაახლოება და ინტიმური კავშირი უბრალო ნივთთანაც კი ამქლავნებს, სრულიად ძალ-დაუტანებლად და წინასწარ განზრახვის გარეშე, ამ ნივთთა სიღრმეში დამალულ ჯერ ხელუხლებ

საიდუმლოებს, რომლის აღმოჩენისათვის ბევრი ტენდენციური ხელოვანი ამაოდ აფორიაქებს ტრანსცენდენტალურ სფეროთა გაუვალ სივრცეს. ხშირად მიწის უბრალო ბელტის ფეხით გადაგორებაც საკმარისია იმისათვის, რომ უცებ იფეთქოს შავმა ელვამ და გაიხსნას საშინელი უფსკრული.

„ძმებო, იყავით დედამიწის ერთგულნი!“ — ამბობდა ნიცშე. ბევრს ავიწყდება ეს ბრძნული ანდერძი, სტოვეზს მიწას და მაშხალასავით დასრიალებს ცაში. შესაძლოა მან ერთის წამით მშვენივრად გააშუქოს ცის ერთი ნაქერი, მაგრამ იგი მალე ჩაჰქრება და გაციებულნი დაეცემა ისევ იმ მიწაზე, რომელიც მან უარყო. მაშხალა უნდა შესცვალოს პოეტური ცეცხლის ვულკანმა და ეს შესაძლოა მაშინ, როცა პოეტის გული დედამიწის ცეცხლის გულშია ამოვლებული. ყოველ ადამიანში არის უთუოდ ფარული შესაძლოება იგრძნოს მიწა, როგორც შეიღმა მშობელი. მაგრამ მხოლოდ პოეტს შეუძლია მისცეს ამ გრძნობას რეალური განცდის სიღრმე. ამ დროს მისთვის დედამიწა არ არის უბრალო პლანეტა, არამედ სათავეა ყველა მასში ანთებულ ძალთა. საყვარელია იგი მისთვის თავისი ლურჯი ზღვებით, ცისფერა მდინაარეებით და ცეცხლის სისხლით ამგვრებული არტერიებით. იგი მიწის იქით იხედება და გრძნობს ნათესაურ კავშირს მზესთან და მისი სული ბრწყინავს მსოფლიოს ელვარებით. ასეთი განცდის წინაშე მზერისა და სმენის სამთავრო უკვე აღარაა „მთიას საფარველი“, არამედ რეალობაა ნათელ-შემოსილი. აქ არის ამ შეთხვევაში „აქაურის“ და „არაქაურის“ ერთ ნაკადში მოქცევა და შემოქმედების უმაღლესი განათება.

ქეშმარიტი რეალიზმისათვის მსოფლიოს გარდამავალი სახე ყოველ ჯამს არის ვაჭანებული წყალვარდნილის არქიტექტონიკა. არც ერთი მოვლენა, არც ერთი საგანი არ არის დროსა და სივრცეში შეჩერებული. როგორც კინემატოგრაფას ლენტის ცალკედ ამოჭრილი სურათი მოკლებულია ლოდის და შინაარსს, ისე საგანი და მოვლენა, მოწყვეტილი მთლიანი პროცესის ნაკადს, ჰკარგავს თავის ნამდვილ სახეს და მნიშვნელობას. ყველაფერი მოძრაობს და შეიძლება ითქვას რომ საბოლოო ანგარიშით მოძრაობა არის ერთად-ერთი რეალობა. ამ მარადიულ მოძრაობაში არც ერთი სახე არ უბრუნდება ერთხელ განვლილ ფორმას, ვინაიდან სამყაროში ყველა ობიექტი არის სპირალი და არა რკალი. აქ არის საფუძველი ქვეყნის ოპტიმისტურად შეცნობის. საერთო პროცესის პრინციპია დინამიური აქტუალობა და ქეშმარიტი რეალიზმიც ამაში ხედავს ჯანსაღ ოპტიმიზმის გამართლებას, სულ წინ და წინ! ყოველთვის ახალ პერსპექტივებისაკენ!

ხარიტონ ვარდოშვილი

ლოცვა უბედურთათვის

მე სულ გარეთ ვარ ქარის ოხვრა და წვალემაზე
 და ვამბობ:

ღმერთო, შენ უშველე ყველა უბედურს,
 და ჩემი სული ავათმყოფი და ცვალებადი
 ეძებს დამალულ სიხალისეს და აღერსს დედურს.

და ყოველ წუთში, ყოველ ჯავრის გადატანაზე
 ჩემთან ჩემივე ლანდის გარდა არავინ არი.

ო, რამდენია უბედური ამ ქვეყანაზე,
 ო, რამდენია ნატეხები მზისა და ქარის.

მაგრამ უფსკრული ვერ ივსება გაუშაძლარი...
 სამსხვერპლოები განწირულთა სულებს ელიან;
 ინგრევა წმინდა იმედების თეთრი ტაძარი,
 ბერდება ჭამი და მიზანი აუხსნელია.

თოვლში რომ ჩაწვა სიხარული და ჩაიყინა,
 ფიქრი რად მოკვდა ქარიშხლიან სითამამეში?
 სული ცივია. სული მძიმე ვით შავი რკინა.
 ვარ ჩარჩენილი მე—გაუფალ შუალამეში.

ეხლა ღამეა ჩემი ბინა და საპყრობილე.
 ღამის სიმაღლე ჩემი სულის ნაღველს ედრება.
 უბედურთათვის აქ ვლოცულობ ხელ აპყრობილი,
 მაგრამ ღმერთებმა არ ისმინეს ჩემი ვედრება.

1920.

ღმერთის ხსენებაზე

ღმერთო, ყოველთვის, შენს ხსენებაზე
 ვიყავ სათუთი და წამიერი,
 ლოცვებში მწიროულ გათენებაზე
 იწვოდა მარად ჩემი იერი.

ოჰ, სიცივეში ბევრი ვეწვალე
 თუმცა მეხურა ღამის ნაბადი,
 მძულდა დღეების ცბიერი თვალი
 ცამეტი რიცხვი და ორშაბათი.

ხვალის იმედი არ მაბადია.
 მზის სითამამეს რად შევეცილე?
 ღმერთო, ცოდვები სულს აპატიე
 მე შენს ხსენებას თუ შევეწირე.

შეშლილი წელი

ნაკიან დღეებს ვერ გადაურჩა
 გარდაიცვალა შეშლილი წელი.
 და ამის გამო ჩასთვალეს ურჩად
 გრიგალი, კისერ გადანაცელი.

ელოდა ჟამი გადაბრუნებას
 მაგრამ განსაცდელს დააკლდა შხამი,
 და გახუნებულ დედა-ბუნებას
 მოეველო თალხი წამოსასხამი.

ვიტყვი: (არ არის დასაქადელი)
 ეს ბრალი იყო ბედის დაცინვის,
 მზეო, დაშალე ეს საყადელი
 სულში დადგმული თოვლის და ყინვის.

1921.

ღამე—მალალი კუბო

ღამეს ბანდი აქვს შემოვლებული
 სახე დაღარულ შავი ბინდების,
 როდესაც მთვარე დასოვლებული
 არის მოწყენით და გარინდებით.

გამოვა მკვდარის სული ვნებული
 და ეძებს მალულ სამოთხის კარებს,
 მზე—ღამეებით დამონებული
 შეელას სთხოვს მთაში დაკარგულ ქარებს.

სივრცე: უფსკრული დაუსაბამო
 ჩრდილი ყვითელი და უფერული,
 შოელოდება ახალ საღამოს
 რომ დააძინოს ფიქრი ველური.

იშვება სახე—სიზმარეული:
 ეს ცვალებადი ეამის ლანდაა,
 მაღალ კუბოში ვართ ჩამწყვდეული
 და ვემონებით ღამეს ბანდიანს.

1921.

ლევო ქიაჩელი

ს ა მ კ ა უ ლ მ ბ ი

სამ სურათად.

მოქმედობენ:

პოეტი .

სულიკო

ქალი იგივე სულიკო

ტყის დედოფლები და მშვენიერი არსებანი.

სურათი პირველი

პატარა ოთახი სცენის წინ, უბრალოდ მორთული. წიგნები, ჟურნალები, გაზეთები და ქალაღებები არეულ-დარეულია ყველგან.

კედელზე რამდენიმე სურათი. ერთიც მოდადო ფანქარით ნახატი. იგი წარმოადგენს: თმაკულულებიან ტირაუს, რომლის ძირში სდგას მშვენიერი ქალწული. ქალწულს შორით სალამს აძლევს ყრმა. სურათი აფერადებულია ყვავილებით.

აბაჟურაანი ლაშვის სინათლე.

მაგიდას უზის პოეტი კალმით ხელში.

სწერს.

სურათის იერი სიზმრულია უფრო, ვინემ ნამდვილი.

დიდი პაუზა.

პოეტი (ავზნებულია) მერმე, მერმე? მერმე რა? მაინც არ არის?.. რომ არ არის და არა. დმერთო ჩემო, თუ ტყვეულია ყოველივე. (თავზე წაივლებს ხელს) ჰო, ეს ტანჯვა... საშინელი ტანჯვა.

პ ა უ ზ ა .

არა, სიზმარი კი არა, ცხადი იყო! (შეხედავს ტირიფის სურათს). ჰო, რომ ნამდვილი იყო! მაგრამ მერმე??. ნუ თუ პირველი იყო მისი

დანახვა და... უკანასკნელი... ვაიმე, თითოეული მოგონება მისი— დაფლეთვა ჩემის გულის, დაწვა ჩემის სულის... ხოლო როდისაა, რომ არ ვიგონებ მე მას? (მცირე პაუზა).

(უცებ აღგება ნერვიული. მიუხლოვდება რამზას და დაუწყებს თვალღერებას მაყურებელთ) უკაცრავათ... რომ ყველანი მე მიცქერიო! ჩემთვის ხომ არ გასჯილხართ და მობრძანებულხართ?

უკაცრავათ... ლექსებს კი ვწერავ, მაგრამ საჯაროდ მათ არ ვკითხულობ. (უცხად თითქო მოავონდაო) აჰა... შესაძლოა ჩემი წინაგრძნობა გადმოგეცათ დღეს, მოქალაქენო, და აქ შეიყარებით, რათა საკუთარის თვალთ დანახათ საშინელი სურათი პოეტის უკიდურესი ტანჯვისა, როცა იმედი მისივე თვალწინ ფერფლად იქცევა და ცხოვრება საარაკო ცინიზმით გასთელავს მას ფეხქვეშ... გნებავთ იხილოთ დამარცხება ჩემი და...

კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება.

ხოლო თუ მართალია, რომ ჩემს საშინელს წინაგრძნობას თქვენ გაცნობილი ხართ, იცოდეთ ისიც, რომ ჩემთან ერთად ბევრი რამ დამარცხდება... თუმცა...

(კვლავ ათვალღერებს დარბაზს)

თუმცა... (უცხად) ღმერთო ჩემო... შთელი ქალაქი აქა ყოფილა! ეს რაღაცას კი ნიშნავს... ჩემი წინაგრძნობა უთუოდ გამართლდება! ჰო, მე არ მეშინია... თუმცა საშინელება კი იქნება.

(სხვა ხმით) ქალბატონებო და ბატონებო. მე ვეძებ ქალწულს, რომელიც მიყვარს მას შემდეგ, რაც მახსოვს თავი და რომელსაც ამკობს ჩემი ჩანგი მისი აქლერების წამიდან... ვეძებ და ვერ მიპოვნი! ძველი ამბავია, მოქალაქენო... ძველთა ძველი... მაგრამ დღეს აივსო ფიალა ჩემი ტანჯვისა და დღესვე ვიგრძენი საშინელი ჩხვლეტა ექვის მოწამლულის ნემსისა...—ის თქვენს შორის არის... მაგრამ... (სიტყვას არ დაათავებს. თავს ჩაქინდრავს)

პ ა უ ზ ა .

(სხვა ხმით) მე პოეტი ვარ, ბატონებო. სხვათა შორის ეს იმას ნიშნავს, რომ იღუმალ განცდებით ვცოცხლობ... ხოლო დღეს, თუ ირღვევა ეს წესი, ამის მიზეზი არაჩვეულებრივი გარემოებაა, რომელიც სცვლის ჩვეულებრივს ლოლიკას. (უცხად ნერვებით) უჰ... ეს ლოლიკა... იგი ხუნდა მონობის დროისა, რომელზედაც დაკრულია კაცობრიობა დასაბამიდან. (ჩვეულებრივი ხმით) საცოდავი კაცობრიობა... ვერავითარი ჯანყი ვერ გიხსნის შენ ამ ხუნდისაგან... იქნება, მხოლოდ პოეტის ძღვევამოსილმა აღმაფრენამ... (კვლავ

უცებად და ნერვებით) თუმცა ამაზე მეტია ლაპარაკი... მეტად მწვა-
ვია ტკივილები, რომ არ შევიცოლო ნერვები.

პ ა უ ზ ა.

(გაიყვინძურდა. ტირიფის სურათზე შეჩერდება და შემ-
დეგ თითქო თავისთვის საიდუმლო ხმით).

პატარა ვიყავი... არ მახსოვს რამდენის წლიხა... მახსოვს სოფლად
ვიყავი და მარტოდ დავდიოდი ტყედ და ველად და ყრმის ოცნების
აბრეშუმის წმინდა ძაფით ვქსოვდი პაწია ზღაპარს ტყის მშვენიერ
დედოფალზე... იქვე ჩამესმოდა ყურში ჩემის მეგობრის მდინარის
აღერსიანი დუღუნის და გულითადის მესაიდუმლოს კოხტა ტყის
ფარჩის შრიალი... (მოგონებით) არ მახსოვს, მე ვამბობდი, თუ
გარემო მეტყველობდა:—ერთმა ლამაზმა ყმაწვილმა ნახა ტყის
მშვენიერი დედოფალი... ფეხშიშველი, თეთრთმიანი, თეთრი ყვავი-
ლებით შემოსილი... ნახა და შეუყვარდა...—სწორეთ ამ დროს
თმაკულულებიან ტირიფის ძირში პირველათ თვალი მოგკარი მას...
ფეხშიშველი იყო, გულ-შეკრულია და ზღვათვალეზიანი... თითქო
ვიცანი... თითქო დაბადებამდე ვიცნობდი... თითქო ჩემი სულის
ნაწილი იყო. გაოცებით შევსდევ:

„—გამარჯობა შენი, სულიკო“

„—შენ საიდან იცი, რომ სულიკო მქვია? ვინა ხარ?“

„—გამარჯობა შენი სულიკო“

„—დედა ჩემი ავად არის... მის მოსარჩენ წამალს ვეძებ...“

გავიგონია უსახელო ყვავილი?... იმის გულშია თურმე ის წამალი...
არ იცი, სად არის უსახელო ყვავილი?... რად გაჩუმდი... სთქვამ, თუ
არ იცი... შეჩქარება...“

(ღრმა მოგონებაშია)

პ ა უ ზ ა

(მწუხარებით) ეს იყო პირველი ნახვა და უკანასკნელი...

(გულ-აწვილებული) ცოდო არ ვარ.

პ ა უ ზ ა.

სულიკო... სულიკო...

პ ა უ ზ ა.

თუ გინდ, მხოლოდ ხმა... ერთხელ მაინც მარტო ხმა...

შენი ხმა, სულიკო... იცი რა იყო შენი ხმა? შენი ხმა იყო...

(თავს ვერ შეიმავრებს, აქვითინდება).

პ ა უ ზ ა.

(გამორკვეული) უკაცრავათ, ბატონებო, ღოზე-ყორეს მივედ-მოვე-



დევი, არა? (სხვა ხმით) მე თქვენს ადგილზე ყველა მეოცნებეს ქვით ჩავექოლავდი. (კიდევ სხვა ხმით) ოცნება—ქირია, მოქალაქენო, და ამ ქვეყნად მხოლოდ ის არის საქები, ვისაც იგი არა სჭირს!.. (მიბრუნდება. აჩქარებით მიდის მაგიდასთან, აიღებს რვეულს და დარბაზს უჩვენებს)

აი, ბატონებო, უბედურება... მადლობა ღმერთს, რომ თქვენში ბევრს არა აქვს ამისთანა... ამაშია ის საწამლავი, რომელსაც მშვენიერება ეწოდების და რომლისთვის თქვენს უმორჩილეს მონას არა ერთხელ და ორხელ დაუფლეთია გული და ცეცხლის შმაგ აღზე უწყამებია სული. ჰოი, ეს უსაშინელესი საწამლავი...

(დაანარცხებს რვეულს იატაკზე)

მცირე პაუზა.

(უცნაურათ აღელვებული, ავზნებული) აღარ შემიძლია... რომ არ შემიძლია, ღმერთო ჩემო!!! (ჭირვეული ხმით) სულიკო! სულიკო! სულიკო!

პ ა უ ზ ა.

არსაიდან ხმა! (უფრო ჭირვეული ხმით) სულიკო! სულიკო! სულიკო!

პ ა უ ზ ა.

დარბაზში მცირე ჩოჩქოლი გაისმება, გაუბედავი: „ღმერთო ჩემო.“ (პაუტის ყურს განორჩება ეს).

კვლავად არსაიდან ხმა. (ცრემლ-მორეული ჭირვეული ხმით.) სულიკო! სულიკო! სულიკო!!!

(დარბაზში გაისმება ქალის ტირილის ხმა).

ჰოეტი. (ყურს მოჰკრავს) სულიკო! ჩემო სულიკო, სად ხარ?

ქალი. (დარბაზიდან) მე მქვიან სულიკო! რა ვქნა, აგრე რად მეძახი?

ჰოეტი. (გადმოადგება რამზას) ღმერთო ჩემო! ნუ თუ ამლაშინდელი ღამე გამარჯვებული გამომიყვანს განსაცდელისაგან და წინაგარძნობა ჩემი არ გამართლდება. თუმცა ხმა შხამად მეწვეოება ყურში და შავი შიში იპყრობს ჩემს არსებას (მოუთქვენლად) სულიკო! სულიკო!

ქალი. (დარბაზიდან) აქა ვარ, რა გინდა?

ჰოეტი. (ხმას უსმენს სულგანაბული. მცირე ხნის შემდეგ) სადაური ხარ?

ქალი. სოფლელი.

ჰოეტი. (მცირე ხნის დაფიქრების შემდეგ, ცდიოთ:) დედა გყავს?

ქალი. არა.

პოეტი. არა? დიდი ხანია მოგიკვდა?

ქალი. დიდი ხანია.

პოეტი. მაინც რამდენი?

ქალი. პატარა ვიყავი მაშინ.

პოეტი. (თითქო აგრძელებს ქალის სიტყვას) ფეხშიშველი დადიოდი... გულმკერდილია... სოფლის გოგონა.. უსახელო ყვავილს ეძებდი დედის მოსარჩენად... (თავის ხმით) მაშ... დედა მოგიკვდა... ნუ თუ ვერსად მონახე უსახელო ყვავილი?

ქალი. ვერსად!

პოეტი. არ გიკია ხავს არავისთვის, ვინძლო ეჩვენებია.

ქალი. ვერაფერ მაჩვენა.

მცირე პაუზა.

პოეტი. მე გახსოვარ?

ქალი. მგონია კი... სიზმარივით... რომ მოგისმინე ამ საღამოს, მოგაგონდა...

პოეტი. რა... რა მოგაგონდა?

ქალი. აი, ის შენ რომ მოიგონე!

პ ა უ ზ ა.

პოეტი. (აგზნებული) სოფლიდან როდის ჩამოხველ?

ქალი. დედის სიკვდილის შემდეგ...

პოეტი. რას აკეთებდი... ან ახლა რას აკეთებ აქ?.. მარტო სცხოვრობ?.. ვინა ვპატრონობს ამ დიდ ქალაქში?

ქალი. (სდუმს).

პოეტი. რად გაჩუმდი? მიპასუხე!

ქალი. (კვლავ სდუმს).

პოეტი. (აცახცახებული) ჰო, აღსრულდეს... წინაგრძნობა ჩემი უტყუარია... (ძალდატანებული გაბედულობით) მაშ ამაზე მიპასუხე: ბედნიერი ხარ, თუ უბედური...

ქალი. (დაუყონებლივ) უბედური ვარ!

პოეტი. ჰო, ეს არის რომ ვიცოდი... ჰო ეს არის რასაც ვგრძნობდი... ბედის წერას ვერსად წაუხვალ, საცოდაო პოეტო... (ქალს) რომ მესმის ის შენი ხმა... ნამდვილი შენი ხმა, სულიკო, თუ...

ქალი. ჩემი ნამდვილი ხმაა... ხოლო სიყმაწვილისა დაკარგულია...

პოეტი. (შეწუხებული) მანდ რომ ზიხარ ვერ გიმზერ... იქნება, ინგებო და აქ ამოხვიდე... აი გზა...

ქალი. (აღგება მის ადგილიდან. დარცხვენილია, აღის სცენაზე).



პოეტი. (რომელიც მას თვალს არ აშორებს) აი, აქეთ... ნუ გერიდება... მომეცი ხელი! (აყავს სცენაზე.)

(ქალს აცვია წითელ-ქრელად, ფერუმარილით და ფერადებით აქვს შეღებილი სახე, თვალ-წარბ-წამწამები. სასტიკად ემჩნევა მსუბუქი ყოფა-ქცევის ქალის გარეგნობა).

პოეტი. (დაღონებულად შეუშვებს ხელს. თავს ჩალუნავს უფრო ზრდილობისათვის და ჩალეწილი ხმით:) სულიკო... ჩემი სულიკო...

ქალი. (თითქო თავს იმართლებდეს) მე არ ვიცი ღმერთმანი, როგორ მოხდა ეს. შენმა ტანჯვამ სასწაულებრივ იმოქმედა ჩემზე... რომ მოგისმინე თითქო სიზმარი ამიხდა... მომაგონდა... თუმცა, იქნება, შეშთხვევითია, რომ ჩემი მოგონება შენსას ასე დაემზგავსა.

(პოეტი მიუახლოვდება. ჩააცქერდება. მერმე გაიწევს მისგან)

პ ა უ ზ ა .

პოეტი. (მოგონების ხმით) „გამარჯობა შენი, სულიკო“.

ქალი. (სდუმს)

(მძიმე პაუზა).

პოეტი. (ნერვებით, სასტიკად) შენ სულიკო არ ხარ!

ქალი. მე სულიკო მქვია.

პოეტი. შენ ჩემი სულიკო არ ხარ!

(კვლავ მადის მასთან, ღრმად ჩააცქერდება და საშინელის გამოთქმით:) შენ ყველასი ხარ!

ქალი. შეიძლება... მაგრამ მე სულიკო ვარ.

პოეტი. შეუძლებელია... სტყუი!!

ქალი. არა, არ ვსტყუი!

პოეტი. როგორ?

ქალი. მე კარგად მახსოვს ახლა ის დღე სოფლად... მახსოვს თმა-კულულებიანი ტირიფი და ჩემი თავიცი... მახსოვს შენი დაუვიწყარი სალამი: „გამარჯობა შენი სულიკო“. და... მზის სხივების საოცარი გათამაშება შენს აღტაცებულ მზერაში... არა ვსტყუი...

პოეტი. (სიღრმიდან ყრუდ) მაშ რამ გაგიღურჯა ეს თვალები და ეგ სახე რამ დაგიქნო აგრე საშინლად. დიდ ქალაქის დიდ ქუჩების მზგავსად რამ გაგითელა ეგ გულმკერდი და საროსკიპო სახლისაებრივ რამ შეგიქრელ-შეგიწითლა ეგ ტანი, ეგ საცმელი... რამ გაგიელამა ეს მიმჭრალი თვალთა მზერა და გადასაგდებ კინჯისაებრივ გაგიცვით-დაგივლიჯა ეგ ლაწვ-ბაგენი, ეგ კისერ-ყელი და მკლავ-ხელები... რამ აგათარა ეგ ზარდამცემი კოშმარების სანავარდო ნიღაბი როს-

კიპისა სახეზე და წყვილიადის აყროლებულ ბალღამში სამუდამოდ ჩახრჩო სულიკოს ნათელი არსება??

ქალი. ჰო... აბა... რა ვიცი... ქვეყანამ... ცხოვრებამ...

პოეტი. და შენ კვლავ ცოცხალი ხარ?

ქალი. ცხოვრებაა ასეთი.

პოეტი. (საშინელი განცდით) ჰო, ეს ცხოვრება... ცხოვრება! ვერა... ვერ გიწამებ! ყოველივე ეს ტყუილია... არა, შენ სულიკო არ ხარ. ჩემ სულიკოს მე ვნახავ კიდევ... (ხმა მალლა ეძახის) სულიკო!.. სულიკო!..

ქალი. (უძრავად სდგას ქანდაკებასავით).

პოეტი. (უყვივის) სულიკო... (ქალის კვლავად დანახვაზე გულს შემოეყრება, ერთს საშინლად დაიგმინებს და გრძნობაწასული დაეცემა).

ქალი. (უძრავად სდგას, თავჩაქინდრული დასცქერის პოეტს).

დიდი პაუზა.

ქალი. (მდაბალი ხმით, გრძლად, თითქო თავისთვის) რაინდო სიყრმის ოცნების, ჩემი უმანკოების პოეტო... მე მაინც სულიკო ვარ... (უფრო მდაბლად) შენი სულიკო... ხოლო უმანკოებისა და ყვავილის წილ ახალმა ცხოვრებამ სხვა სამკაულებით შეამკო ჩემი არსება... (სიტყვა დააკვდება პირზე და უძრავად დარჩება)

(ოთახი თან-და-თან ბნელდება).

გძელი პაუზა.

სცენის სიღრმეში თან-და-თან იშლება სურათი გულწასული პოეტის ზმანებისა, რომელიც გაგძელებაა და:

ს უ რ ა თ ი მ ე ო რ ე .

თან-და-თან გამოჩნდება: ტყე, დიდი თმაკულსულებიანი ტირაფი. მერმე მთვარე, რომელიც ოქროს ფერად მოავარაყებს გარემოს.

ტკბილის ზმანების სიზმრის უცნაური იერით შეიმკობა ყველაფერი. ტყისა, ღამის, ცისა და მთვარის მშვენიერების სურათთა.—ყვავილებია ყველგან.

მერმე: ტყის ერთ კიდეში პირაღმა დაწოლილი მძინარე პოეტი.

პ ა უ ზ ა .

უცებ გამოიღვიძებს პოეტი. სწრაფად წამოხტება, თვალებს მოიფშვინებს.

პოეტი. (მკვირცხლად) უჰ... რა საშინელი სიზმარი იყო... ღმერთო ჩემო! კოშმარი... ნამდვილი კოშმარი! (მიმოიხედავს, გაუხარდება გარემოს ხილვა) რა თქმა უნდა, სიზმარო იყო! მერე რა სა-



შინელი სანახაობა, რა საშინელი დაცინვა... იფ... ჰა, სინამდვილე. ჰა, ცხადი და მართალი! რა მშვენიერი, რა ლამაზია!..

ეს ტყე, ეს ღამე, მთვარე, ეს ლაქვარდი... თითქოს ზღაპარია... ფანტასტიური რამ სიზმარი! ღმერთო ჩემო, დამესიზმრა: ჰაერდახშული დარბაზი, ხალხი მრავალი... წვალემა საშინელი და... და ჩემი სულიკოს სახელით ვილაც მაჯლაჯუნა წარმოუდგენელი! დახრჩობას მიპირებდა მგონი... ღმერთო დიდო, როგორ გაბედა და სთქვა: „სულიკო ვარო.“ უცნაური სიზმარია. ფიქრადაც არ მომსვლია მზგავსი და საიდან დამესიზმრა ნეტავი? (ხელების გაშლით და ტანის შესროლით გაიბერტყავს, თითქმის სიზმრის მძიმე შთაბეჭდილების მოშორება უნდა) შორს! შორს! (ტყის სიღრმეში გაიწეფს) ყოველთვის მიყვარდი, ტყეო, ღამეც და მთვარეო! ცაო ვარსკვლავებით ანთებულო, და ლაქვარდო იდუმალო. აჰა, კვლავ მოველ თქვენთან. კვლავ თქვენთან ვარ!.. კვლავ თქვენ შორის ვარ მეგობარი. მოველ თქვენთან თქვენებ ფიქრიანი და იდუმალი. ათასია სახე თქვენი, ათი ათასი ფიქრი თქვენი, მაგრამ ერთია თქვენი არსება და ყველა ფიქრი თქვენი—ერთი ფიქრია.—ეგრემცა თქვენი პოეტი: „არსება მისი მხოლოდ სიყვარულია და ფიქრები მისი მხოლოდ „სულიკო.“ (თითქო ახლა მოაგონდა) იგი ხომ თქვენთან არის, ჩემი სულიკო?.. იცით ალბათ, რომ დიდი ხანია მას მე დავეძებ. ერთხელ ვნახე... ისიც აქა... თქვენს წიაღში... ჰო, ახლაც აქ არის, ვიცი ნამდვილად!) (იმედიანი) სულიკო! სულიკო! ჰაუ, სულიკო!

(მის ძახილზე თმაკულულებიან ტირიფთან გამოჩნდება სულიკო. ტყის დედოფლის ტანთსაცმელში, რომელსაც გარს ახვევია ტყის მშვენიერი არსებანი).

ტყის არსებანი. (გარს ახვევიან სულიკოს) ჩვენ ვართ ნაზი ყვავილები და ყვავით მხოლოდ ტყისა წიაღში. ჩვენ გვკვებავს ღამე და ვარსკვლავები... და ვართ სულიკოს სამკაულები.

ჩვენა ვართ ფარჩა ოცნების... თუმცა განი არა გვაქვს, არცა გვაქვს სიგრძე... უძაფოდა ვართ ყველა ნაქსოვი... და ვართ სულიკოს სამკაულები... უმანკო ნატერათა ჩანგის ძღერა ვართ, რომ ისმის ისე, რომ ყურს არ ესმის... და ვართ სულიკოს სამკაულები.

პოეტი. (მიუახლოვდება. ლოცვისა და მოგონების კილოზე) „გამარჯობა შენი, სულიკო!“

ხულიკო. (მოლიმარი) „შენ საიდან იცი რომ სულიკო მქვია.“
(გადაეხვევიან ერთმანეთს).

პ ა უ ზ ა

(რომლის განმავლობაში მშენიერი არსებანი ეივილ-ხივილით ყვა-
ვილებს აფრქვევენ პოეტსა და სულიკოს.)

პოეტი. სიხარულო ჩემო სულიკო!

ხულიკო. მეუფეო ჩემის ცხოვრების, მოგელოდი და ველირსე შენს
ნახვას კვლავად.

პოეტი. აჰა, წიადი ნეტარებისა... აჰა, წიადი სიყვარულისა... აჰა,
შენცა ჩემო სულიკო! რამდენი ხანია ვიტანჯებოდი... 'შენთვის ვტი-
როდი... შენთვის ვცოცხლობდი ჩემო გვირგვინო. შენით დავთრგუ-
ნე მე აწ სიკვდილი და მოვიპოვე ნეტარება სამარადისო! ჩემო ოც-
ნებავ, ხორც-ფერ შესხმულო! (ეხვევიან ერთმანეთს).

ხულიკო. ამიერიდან მსურს ვიყო შენთან განუყრელ... იქ სადაც
სცხოვრობ, იქ სადაც მეფობ, მეც იქ მსურს ყოფნა ყოველთვის
შენთან.

პოეტი. მარად განუყრელ. მარად სულ ერთად!

ხულიკო. იქ შენთან, იმ დიდ ქალაქში, ცხოვრება მეტად ქარგი
არისო. მეც იქ მსურს ყოფნა ჩემის ყვავილებით, ჩემი ბუნების
სამკაულეებით.

პოეტი. ჩემთან... ჩემთან... ჩემს სენაკში, რომელიც შეიცავს ყველა
ოცნებას, ყველა სამკაულს ყველა ღვთისას.

ხულიკო. შენ იქ მეფე ხარ?..

პოეტი. მხოლოდ პოეტი...

ხულიკო. ეს სულ ერთია.—შენ ჩემი მეფე ხარ... მაგრამ გაყრა აწ
არ იქნება. მე ასე მსურს.

პოეტი. მეც ასე მსურს. არცა ოდესმე ვიყავ უშენოთ, ჩემო სული-
კო. დღიდან პირველი შეხვედრისა ჩემი სული განუყრელია შენთან.
ჯერ კიდევ ისმის ქვეყნად ჩვენი პირველი სალაშის ჯადო ჰანგები...
არცა შესწყდებიან ისინი, ვიდრე ქვეყნად არსებობს ყურთასმენა
და სიყვარულის სიო დაჰფარფატებს კიდიით კიდე...
ტყის არხებანი. ჩვენც მან დაგვბადა... ჩვენც მან ჩაგვიდგა სული
ცოცხალი... ჩვენი არსება პირველი სიტყვაა სიყვარულისა და თქვენ
ბეკუთვნი... თქვენი ვარ მარად. მაგრამ წასვლისა ჩვენ გვეშინია.
ჩვენ გვეშინია იმ ახალი ქვეყნისა—გაგვიგონია იქ ცხოვრება—
ტანჯვა არისო და სიკვდილის სუფევს მეუფებაო...

პოეტი. პო, ეს ვინა სთქვა? მთელი ქვეყანა თქვენა ვნატრობთ და
თქვენს ხატს ლოცულობს სასოებითა! სადაც თქვენ იქნებით, იქ



ტ ნჯვას რა უნდა, ან კი სიკვდილი როგორ იქნება? მე დავამკვიდრე, აქ თქვენს შეეფებას!

სულიკო. იქა, ხომ ვიქნება მე დედოფალი?.. ჩემი ვარდები ხომ იქაც გაიხარებენ, და სიხარულს ჩემის სულისას ხომ არ დააზრობს ქარი იმ ქვეყნა?

პოეტო. შენ იქნები იქ მზიცი და მთვარეც... არა მხოლოდ დედოფალი... გაიშლებიან იქ შენი ვარდები და აყვავდება სანარკოდ სიხარული შენ, სულის! წამოდა ჩემთან!—მე აქ ღმერთი ვარ და შენ იქნები ქ ღმერთი ჩემი! (ხელბაკაყრილნი იღიძინა).

ტყის არსებანი. დიდია ძალა სიყვარულისა... და ჩვენც ვმორჩილობთ... ვაქებთ სულიკოს... ვაქებთ მის პოეტს!

დიდია ძალა სიყვარულისა... ჩვენ ვართ მისი გულისთქმა... ჩვენ ვმორჩილობთ ნებას სიყვარულისას... ვაქებთ, ვადიდებთ შეფეს, დ დოფაოს!

(მიდრან ყვლა. ნელ ნელა ქრება მოვრის შუქი. თანდათან ბნელდება, იკრება სურათი, ხოლო ცვლად ჩნდება პაწია ოთახი პოეტისა და სუათი პირველი სურთის დასასრულისა: გულწასული პოეტი და ასთან ქალი, რაც არს გაგრძელება და:

ს უ რ ა თ ი მ ე ს ა მ ე .

პოეტი ღვძეს და დეკა—ს ზმირი, ისეთის ძლიერი შთაბეჭდილებას ქვე, რომ არ გძნობ სიცხადე და განაგრძობს ცხადში სიზმოს უკაურია მეტყველებით და არაჩვეულებრივი აღმაფრენით. ქალი უძრავად და სახეზე უცვლელად სდგას.

პოეტი. აი ჩემი ოთახი... ჩემი საყვარელი, პაწია, მყუდრო ოთახი. ის პატარაა, მაგრამ დიდია... ძალან დიდია თვისის შინაგანის მოცულობით... აქ გაიხსნა წირვა ყოველ ეამ სთვის და ისხამენ ხორცსა ჩემს ოცნების ნარაფერების ნირსახენი! ხოლო სული ჩემი ქედნ, ვით წმინდა კომლი წმინდას გუნდრუქისა შეტუნობი გიგრი ს სხვერპლად, აღვლინება ცათა წაღლსა თვისი გამოუთქმელ და შეთხზული საგალობელით... აქ, ამ პაწია ოთახში, ჩემი არსების ყოლის შექმნელებას და შემცნობელის იღუმალ ძალა ვაცალებს ხალმე მთელს სამყაროსის საკვირველებათა სიღუმლო სიკეთა და ვადმოშლის მუნით მიუწოდებელ სიზმრებს უხილვითა და ხალულთ ქვეყნათა... აქ გული ჩემი ვითარცა რიტმი მსოფოთის, რეკავს ოცვას დიდებისას და უერთებს ყოველ სულდგმულს ა-სთა არსის აოსებას... აქვე ამ ოთახში შენი სახე მიდგა სალოცავ ხატად და მას ვწირავ ლოცვებს, თვით ჩემი სულის

მზგავსებს, თვით ჩემი სულის ბგერათ. (ხელს გაუყრის მკლავში ქალს, მიყავს კედელთან და ტირიფის სურათის წინ დააყენებს) აი, შეხედე... იცანი ეს სურათი... ჩემებურად ნახატი, ჩემებურად ნახაზ-ნაქსოვი... ეგ სურათი დასაბამია ჩემის ცხოვრების... არ ვიცი, რა იყო იგი, რა სასწაულით მოვლინებული ჩემს ცხოვრებაში... ვიცი მხოლოდ, რომ ჩემთვის იგი იყო პირველი სიტყვა ღვთის მიერ თქმული: „იყავნ“... სიტყვი, ხომ მოგწონს სულიკო იგი... ხომ გავგონებს...

ქალი. კი... გავგონებს...

პოეტი. (ქალის ხმა შეაწუხებს. ოცნების ციდან მიწაზე-დანარცხებული) ეს... ეს ვინ არის? (შუბლზე ხელს გადისვამს, თვალებს იფშენებს).

ქალი. ისევ სულიკო...

პოეტი. (მიდის ქალთან. აკვირდება. უკან იხევეს ზარდაცემული. ისინჯავს ხელებით თავს. ისევ ქალთან მიდის. შეეხება ხელით) აა! ნამდვილია?... ცხადია?... ნუ თუ? ა? ვინა ვარო, რა სიტყვი?

ქალი. ღმერთო ჩემო, სულიკო ვარ.

პოეტი. როგორ სულიკო. (უცქერის) მერმე სად არის შენი უმანკო სახე, შენი ციურ ლაქვარდზე უფრო ღრმა თვალები... სად არიან შენი ვარდები... შენი ყვავილთა სიმფონია ხელთუქმნელ ფარჩათ რომ გემოსა მთვარის შუქებზე ნათელ ტანზე... სად არიან შენი დედოფლები, ეს მაყრიონი შენის მარადის ნეტარებისა.

ქალი. ყოველივე დავსტოვე ოცნების მხარეს.

პოეტი. მერე? ასე უცნაურად რამ გამოგაწყო... ეს ნილაბი საიდან გაქვს... ეს... ეს... შემზარავი სამკაულები...

ქალი. ჰო, შემზარავი სამკაულები... დიახ... შემზარავი...

პოეტი. (მოშორდება ქალს. შორს დადგება თავისთვის თითქო დარბაზისაკენ) აჰა, მართლდება ჩემი წინაგრძნობა... საშინელების სამეფოში შევსდგი ფეხი და იქედან დაბრუნება მე არ მიწერია... ახალი წინა გრძნობა მაქვს... მშვიდობით ჩემო მშვენიერო ღმერთო!!!

პ ა უ ზ ა .

(ქალს მიუბრუნდება) მაშ შენ სულიკო ხარ?

ქალი. (არ უპასუხებს. თვალბში შეხედავს).

პოეტი. (მიდის მასთან ახლო) შენ სულიკო ხარ... განძარცული... სამკაულებ მოშორებული.

ქალი. (თითქო აწყვეტინებს) არა... მე მაქვს სამკაულები.

პოეტი. (გაკვირვებით) შენ ვაქვს სამკაულები? (შეხედავს მთელს ტანზე და სახეზე) შენ საზარელი ხარ...

ქალი. მე არა მაქვს უმანკოება და არ ვატარებ ქალწულობის ყვავილს...

პოეტი. რატომ? რისთვის?

ქალი. ისინი მსხვერპლად ზომთხოვა ცხოვრების დიდმა ღმერთმა და მეც შევწირე ისინი მას...

პოეტი. ნაცვლად კი რა მიიღე, საბრალოვ?

ქალი. (ხმის აწევით) ნაცვლად მივიღე სხვა სამკაულები... აი, (სახეზე და გულ-მკერდზე უჩვენებს) ეს ღარები ცრემლის მდინარის... აი, ეს ლურჯი კვანძები კოშმარების ბუქნისა და თარეშის... და... და... ერთი დიდი სამკაული... ყოველივე სამკაულის მეფე გვირგვინი, რომელმაც დღეს შენთან შემყარა, ხმა გამაცემინა. (გულზე მიიტანს ხელს) ამ სამკაულს მე აქ... ამაში ვატარებ... ყოველთვის... ყოველ ჟამს... ყოველ წუთსა და წამს... მისი სახელი... არ ვიცი, როგორ ვსთქვა... მისი სახელი არ არსებობს!

პოეტი. (რომელიც თან-და-თან უახლოვდება და დიდი ყურადღებით უსმენდა) სთქვი... შენი ხმა მე აქამდე არა მსმენია!

ქალი. მშვენიერების სამკაულია უმანკოება... ქალწულობის ყვავილი. ხოლო ათასი უმანკოებისა და ათი ათასი ქალწულობის ყვავილის თუ გინდ საუკუნისანი ცხადება ვერ შეედრება ნამდვილი ტანჯვის წამიერ გაღვებასაც კი... დიად, გულ-მკერდს მიმკობს არა როგორც ოდესღაც კოკორი ვარდისა, არამედ ხედავ—სისხლიანი ნაფხური ქუჩის ტლანქი ფეხისა... და ჩემი თვალებიდან იმზირება არა უმანკოების ზოციალე სიხალისე, არამედ... შუქდაფერფლილი სილურჯე ტანჯვის დიდი ღვთაების.

(პაუზა, რომლის დროს პოეტს ემჩნევა ცვლილება). ჩემში ცეცხლი ანთია, პოეტო... ცეცხლი ქვეყნისა! რა არის მასთან მიზნედილი შუქი მთვარისა? ჩემში ტირილია... ქვეყნის ტირილი... რა არის მასთან მაყრიონი ტყის დედოფლის?... არსება ჩემი დათუთქული სულის და ხორცის ფერფლია, შემზარავი სახეშესხმული, რომელიც მეტყველობს სულ სხვას რასმე, ვინემ აქამდე...

პოეტი. (მაშინაღურად ხელს მოჰკიდებს ხელზე და თვალებში უმზერს) სთქვი... შენი ხმა მე აქამდე არა მსმენია.

ქალი. (ინტიმურად) სულიკო ვარ...

კ ა უ ზ ა

პოეტი. (ინტიმურადვე) შენი თვალები უცნაურია... მიუწდომელი რამ მეხატება მე მათ მზერაში... (უტყვრის). (პაუზა).

(შეიშინი ხმით) საზღვრები არა აქვს ამ უფსკრულს... მასში მარ-

თლა ცეცხლი ანთია!.. ჰო, რა უფსკრულია იგი?.. ჰო, რა ცეცხლია იგი...

პ ა უ ზ ა.

ეს რა განცდაა, რომ შექსოვია ამ ცეცხლსა და ამ უფსკრულს? მითხარი, ცნობა მისი სად არის? (იღუმაღლებით) ეს... კადევ რა არის?

(უცქერიან დაღხანს ერთმანეთს)

ქალი. (დიდიხნის შემდეგ მისტიური განცდით:) მისი სახელი არ ითქმის!

პოეტი. (ქალის განცდის გიჰნოზს ქვეშ) მისი სახელი რა უნდა იყოს, თუ არა... (ძლივს გასაგონად:) ღმერთი?.. ახალი ღმერთი!!

ქალი.—ღმერთი... ღმერთი...

პოეტი. სამკაულთა სამკაული!..

(დაადს განცდის შეგრძნობით დაეშვება მუხლზე ქალის წინ).

ქალი. სამკაულთა სამკაული...

პოეტი. (ლოცვის კილოთი) ჰო... სთქვი... სთქვი... სთქვი... მე გისმენ. .

(ქალი დაეკონება თავით მუხლმოდრეკილ პოეტს).

ნელა დაეშვება ფარდა.

1921 წ., ნოემბერი, ქ. თბილისი.

ოპოლი მუზა

მ თ ე ზ უ ი

კარო მკობრე

1. გარიყული

სისხლიან ტალღებში სისხლისფერ ალამით
 იბრძოდა განწირვით მამაცი მხედარი.
 დაიჭრა... და მიწა ცრემლებით ნალამი
 დადუმდა ისე ვით თვალთა ცხედარი.

მეც მაშინ დამიჭრეს მფეთქავი ძარღვები.
 ნაღველმა ცრემლებში შხამები გარია.
 არ ვიცი ამ კუბოს სადამდი წაფეხები, —
 გოლგოთას გადაღმა რომელი მხარეა?!

გარიყულს თან დამდეგს ამბორი იუდის,
 წამების ჯვარი და იესოს თვალები.

ყრუ კენესა, შორეულ მნათობს არ მიუდის,
 და ირგვლივ იშლება ნაპრაღთა რკალები.

ო, მთებო, თქვენ იცით ამ გზების სიშორე,
 სად ბრწყინავს უკვდავი სულის მზე ნეტარი,
 რომ გაჰქრეს ცხედართა სიშმორე
 და აღსდგეს კვლავ ჩემი მხედარი.

თქვენ იცით, შორეულ და ნათელ მშვენებას,
 სული რომ ღვთიური ოცნებით აანთო,
 ვით ველი მარად მის სხივოსან ჩვენებას,
 რომ წმინდა ფიქრები ალერსით გავანდო.

2. შარადიხობა

დროთა და სივრცის უცნობ ზღვაში გადაჩეხილი,
 საუკუნეთა დაუღვეველ მდინარებაში,
 როგორც ატომი მზის სხივებით ამოკრეფილი
 შევსცქერი სარკეს ლურჯ ეთერის ელვარებაში.

და აქ ხილული ცის ზმანება უკვდავ ელვებით,
 სიყრმის ქამსავით რომ უხდება ფერისცვალება,

ენტება ფეთქვით და იფრქვევა ირგვლივ ფერფლები,
 სხვა სახეს ეძებს და სივრცეში დაიმალება.

ამობრწყინდება ისევე როგორც ბავშვის თვალები.

ახალი რწმენა შემორკალავს ახალ ზმანებას.

და გაიხსნება უკუნეთის შავი ბრწყალეები.

სივრცეს დაათრობს ახლადშობილ მზის გაქანება.

დედაო მიწავ! შენი ღერძი გადატეხილი,
 ფერფლთა ნამქერში გახვეული შენი ლოცვები,
 ხედავს სარკეში ვით მოსცურავს დროთა გრეხილი,
 როცა კვლავ სიყრმის ნაზ ფერებით შეიმოსები.—

ჩემი სამშობლოც კვლავ მონახავს თავის მეობას,
 და გაიხარებს მისი თესლი მრავალ შტოებით.

და მე—ატომი გადავიხდი მაშინ დღეობას
 სადმე სივრცეში სანეტარო განმარტოებით.

3. შირეული ზმანება

ჩაჰქრა სანთელი დღიურ ჩვენების
 და გადიკარვა ფიქრი შორეთში.
 მოჰქრის წაშები ტკბილ მოსვენების,
 სული დასცურავს სიზმრის მორევში.

ღმერთი. ედემი. ბავშვის სიზმარი.

მიწის მეფე—ძე-აღამისა.

აფეთქებული ღია ცის კარი.

და უკვდავება ყოველ წამისა...

ო, რა ზორსაა იგი დროება,
 როცა მეფობდა სისხლის მწოველი.

უნაზეს ლოცვად სულს ექსოვება
 ოცნება ცისა სხივთა მთოველი.

გადაშლილია ყველა საზღვრები
 და წინ მიილტვის აზრი მნათობი.
 იყო ოდესღაც ველურთ სანგრები
 და ხმალი ბრძოლის ცეცხლში ნაწრთობი.

საოცარია: როგორ უბდება,
 რომ მიწის გული და მზეც მისია!
 მთელი გარემო მას ეუფლება—
 ღმერთია იგი თუ მიწის ქია!

4. თვალები

სხივოსანი სიზმრებით დატვირთული ოცნება
 უცქერს თვალებს უცნაურს, ტრფობით რომ ელვარებენ;
 სული წმინდა ლოცვების შუქით შეიმოსება,
 ცის ასულნი მიწის წყლულს რიდეს დააფარებენ.

და იმ მზიურ თვალეში აენთება კანდელი,
 როგორც ღამის ვარსკვლავი, გზების გამშუქებელი,
 სათნოებით აღსავსე, უტეხ ნების აღმზრდელი,
 უკვდავებით დამტკბარი, მარად მისი მქებელი.

თვალი სარკედ იშლება, სარკე ისე კამკამებს,
 რომ მის სულის სიღრმეში ღამეს არ ჩაუხედავს;
 სახეს გრძნობა ამ შვენებს და სხივები—წამწამებს,
 სიყვარულით ღმერთად ქმნილს მტრობას ვინ გაუბედავს!

ო, თვალების ღიმილი სანეტარო ფერებით
 ისე აციმციმდება უმხურვალეს სიამით,
 რომ სულის ტკბილ სიხარულს იღუმალ სიმღერებით
 ცის მწვერვალზე ააფრენს ფრთებ გაშლილი ნიავით.

შეებას ზეციით გაღმოსულს, ნათელ სხივად მჩინარეს,
 თვალი ელვათ იტაცებს, რომ მით სული აშუქოს...
 მეც მივყვები ოცნებით ამ სიზმრების მდინარეს,
 რომ შორეულ მხარეში თვალმა ღიმი მიაჩუქოს.

5. უცნაური აღერხი

ვის უნახავს მეგობარი ისეთი—
 დამწვარ ვულის ყველა წყლული დაჰფაროს,
 დაგიუფლოს საოცნებო მზისეთი,
 და სხვა სახით მოგაჩვენოს სამყარო.

დედა-მიწა სავსე მსხვერპლთა ძვალეებით,
 როგორც შავი ჯოჯოხეთის ზღაპარი,
 თვისი სისხლით, ცრემლით, თავისქალებით
 მიეფაროს... და აენტოს ღამპარი.

შორს აღერხით მოციმციმე მინაზე
 აისახოს სულის ელვათ ანთება.
 სიხარულით დაფერფლილი სინაზე
 სანეტარო შუქათ გაიფანტება.

და ოცნებით აყვავებულ მიდამოს
 დაეტრქვიოს უცნაური ნამები.

სულმა ტკბილი უკვდავება იწამოს,
 სამარადლო შვებად იგრძნოს წამები.

მეგობარო! შენის ტრფობით ანთებულს
 მავიწყდება დღის სიცხადე საზარი,
 ლოცვად გიძღვნი სევდას ცრემლით ავსებულს:
 შეიწირე როგორც სულის ლამპარი!

6. ეპილოგი

აღმათ ვარ მთვარეული, ანდა გადარეული,
 რომ უხილავ მხარეში სული დაეხეტება.
 შორეული ზმანება რიდე-ჩამოხეული
 სიზმარიან ოცნებას მფეთქავ ელნათ ედება.

მიწამ შვებად მაჩუქა გადარევა ამგვარი,
 რადგან მზის საშეფოში არის ორი რკალები:
 მედგარ ბრძოლის გუგუნე, წარღვნის ტალღათ ამღგარი,
 და შორს წმინდა ვარსკვლავად მოციმციმე თვალები.

რწმენამ სული აშუქოს—შეტი არა მინდა რა—
 მრავალ ბილიკს გადვივლი სევდით დანაოსები.
 თუ მშობლიურ ზეცის ქვეშ ისევ გამოიღარა,
 ფრთებ შესხმულ სიხარულის შუქით შვეიმოსები.

და ცივ სასაფლაოზე დავწვავ მე ჩემს წამებას,
 მოელვარე ცის სივრცეს ფერფლად შეუერთდები.
 და საფლავის ლოდის ქვეშ ვიცი კვლავ მეწამები,
 რომ მიწაზე გადმოვლენ წარღვნის შემდეგ ღმერთები.

აღმათ ვარ მთვარეული, ანდა გადარეული,
 რომ ნათელი ზმანება სულის მეგობარია,
 და დღიური სიცხადე ბურუს-შემოხვეული
 მედგარ ბრძოლის ალებში იწვის—და მიხარია!

ღამნა შეგელაჲა

შემოდგომის ზინღეჲი

I.

შემოდგომა... სავარცხელივით ახვეტილი ხეები...

გამხმარი ფოთლები ისე შრიალობენ, ვით გახუნებული შლეიფი მივიწყებულ დედოფლისა...

ხეივანში გრძელი, ნახევრად დამპალი სკამი კალმის დანით ამოქრილ ქალ-ვაჟთა სახელებით.

მწვანედ შეღებილ მესერზე ობოლი ყვავი...

შორიდან ოდნავ ისმის ქარხნის ოხვრა...

იქა-აქ ხეებში დაწუწულ წიწილებივით ობოლი კიოსკები და მიმკვდარებული, ნაღვლიანი ცისფერი პავილფონი.

დღე ნაღვლიანი და სულის დამნოტიოვებელი.

სიჩუმე სამარისებური—ღარიბი, ნაღვლიანი სურათი შემოდგომისა.

ყვავი დაფრთხა და ჩხავილით იქვე შახლობლად ტელეგრაფის ბოძის წვერზე შემოგდა და ნისკარტით ფეხებს იკიკნის.

აუზში ჩამგდარ ქვის შიშველ ბავშვს პირში ჩამშრალ შადრეწის ლულა უჭირავს...

II.

სძინავს აგარაკს...

ქარი...

ყვითელ ფოთოლთა ნაღვლიანი კორიანტელი...

რამდენიმე ლურჯი კიპაროსი...

სიწყნარე სამარისებური და ნაღვლიანი...

ვიღაც გლეხის საეჭვო ლანდი...

ტყეში შეშის პობა.

იქვე ნახევრად დახეული და დამპალი ბონბონაჲერის კოლოფი და გაზეთის ნაგლეჯი ტალახში...

მივიწყებულ ძაღლის ნაღვლიანი ყმულიი...

გაციებულ ბუხრის თავზე შემგდარი ქინკა ყინვით დამშრალ თითებზე სულს იბერავს და ჰკნავის საცოდავად, ჰკნავის საბრალო...

ეკლესიის ჯვარზე შემგდარი ყვავი...

კოპწია სააგარაკო სახლები კარებ აქედლინი და ზედ საცოდავად ჩამოძონძილი სუროს ბარდები...

ნაღველი და სევდა ირგვლივ.
 შორს ლაინის ფერი მთები...

III.

ძველი, წვიმისაგან და ხავსისაგან დალორწილი, გამწვანებული საფ-
 ლავის ქვები...

დანგრეული ნიში...

სამრეკვლო-ჩამონგრეული ეკლესია.

ზარები საცოდავად ჰკიდია ლოთების ქულებივით.

შავს ძაძაში დათალხული ქალი ფუსფუსით მოდის მწუხარე,
 ნაღვლიანი...

აქ დაიძარხა მრავალი ბედნიერება და უამრავი ოცნება.

ძველი ლოდები ლექსად წარწერილ ეპიტაფიებითა და შენდობის
 ვედრებით... ზედ პატარა ანგელოსის ფრთიანი თავები ამოქანდა-
 კებულნი...

იქვე რიკულეებიან მესერივთ შემოვლებული საფლავი ავიატორისა.
 საფლავზე პროპელერის ფრთა გატეხილი ჯვარი და ჯვარზე დალ-
 ლილ ქალის მკლავებივით ჩამოხეული დამქცნარი გვირგვინი.

შუალამით დატრიალდება ეს პროპელერი და აფრინდება სამარე
 ავიატორისა, აფრინდება ავიატორი სამარეულ ბნელ ორმო-თვალე-
 ბით და...

მამლის ყივილზე იპოვნის ხოლმე თავის ადვილს...

იყო გატაცება თავალებული...

იყო ზეცაში ნავარდი და ანთებული ოცნება...

ახლა ფრთა დაღეწილი ასვენია ცივ სამარეში...

IV.

იყო ბრძოლა...

ცივ ზამთარში გაყინულ ლეკვებივით ჰყეფდნენ ტყვიის მფრქვევლები...

ზარბაზნები დალილ მღვებებივით ოხრავდნენ...

თოფები მჭახეთ იკბინებოდნენ ყურში...

ტყვიები გველის წიწილებივით სისინებდნენ ირგვლივ...

იყო ტვინის დამაბნელებელი ბრძოლა ერთ მტკაველ, მაგრამ ძვირ-
 ფას მიწისთვის...

მათ რამდენიმე დღეში განვლეს მრავალი სიცოცხლე და ფრთა-და-
 ლეწილნი დაეცნენ ბრძოლის ველზე...

იყო ბრძოლა და სიცოცხლე საერთო.

ახლა კი ცივი სამარეა მათი დედა...

იყო ბრძოლა და არის სამარე...

ი ა ს ა მ ა ნ ი

მწუხრი დღდაქალაქში

მცირე ლოდინი. დედაქალაქი—
 ეხედავ—საგრძნობლად გამოიცვალა.
 გაზრდილა სული ნაანდერძევი.
 გაშლილა სიმხნე. მატვია ძალა.
 ჩამავალი მზე ლოშნის მთაწმინდას.
 ბრაზობს შეტეხი. სთვლემს ნარიყალა.
 გულს ჩარჩენია კმუნვის მძივები,
 ვით ცხოველმყოფი სხივნი მზისანი,
 და დარდობს ნალვლით ნაძალადევი.
 ჩაზნექილია შორი ისანი.
 იწვის შეტეხი ჩამავალ მზეზე.
 მის ნიავს ჰფენენ ზვირთნი მტკვრისანი.
 დიდუბე გულში იმარხავს რისხვას.
 გარდასულ ზღაპრულ ბრძოლათ-გამოსვლებს.
 მწუხრზე ზარები დაირეკება.
 დაბინდულს გმინვა ვერ გააოცებს:
 ზოგა ნაკადი შეერთვის მტკვარსა,
 ზოგი დამარხავს გულს ნაოცნებებს.
 ბევრი შეესწრო ამ დღესასწაულს.
 მწუხრზეც ლხენანი აქ იაფობენ.
 მის მოლოდინში ჩამქრალნი თვალნი
 მოსალბუნებით დღესაც გვათბობენ.
 რა ვუყოთ: ბევრი ჰქრება მნათობნი,
 მაგრამ სხივები კვლავ კიაფობენ.
 და ზარებს რეკენ მწუხრზე შეტევიით...
 ქალაქს სავსებით მატვია ძალა.
 გამოეთხოვა სხივი მთაწმინდას.
 სერებით ბინდი გადმოიშალა.
 აენტო გმირთა ნაძალადევი.
 ჩაჰქრა მეტეხი. სთვლემს ნარიყალა.
 16 იანვარი, 1921 წ.

შ ი მ ო ტ ი ნ მ ზ ა

გაივლის ეგ დღეც. მგზავრი ოცნება
 ნიავის შურდულს გაეკიდება.
 ღამე—გაწვება და გაოცდება,
 როს მთით დაუვლის ტკბილი დიდება.

ფოთოლთ შრიალი, ველების გმინვა,
 შტოზე შტოების ნელი შეხება,
 ელვის ღიმბილზე მდინარის ბზინვა,
 ხევში აჩრდილთა შემოფეთება.

კლდეზე უნიშნოთ დაშვება ფრთების,
 ცასთან ქადილი და საუბარი.
 შეკითხვა მთისა, პასუხი მთების,
 თანხმობა, იკვი, რწმენა, უარი...

მეზობელ ყვავილთ, კლდეთა ნაკადი
 კითხავს თუ: რატომ დაიგვიანეს.
 და განთიადიც, შორს დანაბადი
 ღამის ბნელ სახეს დააზიანებს.

განიბნევიან მწარე სიზმრები.
 და გადმოთანტავს ელვარე ისრებს.
 აენთებიან სანთლებად მთები—
 და სასოება კლდეზე მომისწრებს.

გაივლის ეგ დღეც. მგზავრი ოცნება
 ნიავის შურდულს გაეკიდება.
 ღამე გაწვება—და გაოცდება,
 როს მთით დაუვლის ტკბილი დიდება.

2. ჭუჩიშვილი

ჩემი დღიური

1. ჩემი ფისუნია

თხზავათა.

მესამე დღეა, რაც ჩემი ფისუნია დამეკარგა,
 მესამე დღეა, რაც ჩემს ოთახში მარტოობამ დაისადგურა.
 ჩემი მეგობარი კატა, ჩემი ციცუნია დამეკარგა...
 რამდენი ვეძებე, რამდენი ვეძახე, მაგრამ ამაოდ:
 ვერსად მივაგენი... საშინელმა სევდამ შემიპყრო, რა ვქნა, არ ვიცი!
 არ დავტოვე ეზო, სარდაფი... კუთხე, კუნჭული...
 ანაზღეულად სახლის კიბეზე შესაზარი სუნი მეცა.
 კიბის ქვეშ შევიხედე და... ვაი ჩემს თვალებს:
 ჩემი ფისუნია, ჩემი კატუნია მკვდარი დავინახე.
 ვინ მომიკლა იმ უღმერთომ, ვინ?!
 ცხრა ეკლესია რომ ააგოს მისმა მკვლელმა, მაინც ვერ გამოისყიდის ამ დანაშაულს...

ეჰ, ვინ იცის, ციცუნია, უკანასკნელად, სიკვდილის ქამს როგორ მნატრობდი, როგორის მუდართით მიკნაოდი, რომ ერთხელ კიდევ, მხოლოდ ერთხელ კიდევ დაგენახე შენის ცრემლიანის, მოსიყვარულე თვალებით და გამომსალმებოდი, საუკუნოდ გამომსალმებოდი...
 საშვავათა.

თვალთავან ვერ ვიშორებ ჩემს ფისუნიას...

ყურში სულ იმისი კნაველი მომესმის...

სადა ხარ, სადა? ვიძახი გიყვივით.

თხზავათა.

დღეს ერთი სამწუხარო, მეტად სამწუხარო შემთხვევა გამახსენდა...
 ეს ამბავი ამ ერთი თვის წინად მოხდა:
 მშვიერი მოვედი სახლში.

თან ცოტაოდენი ყველი და პური მოვიტანე და მაგიდაზე დავდებულ-პირის დასაბანად სამზარეულოში შევედი.

შვეიწმინდე პირი, მივედი მაგიდასთან და... ყველისა და პურის ნამცეცებილა დამხვდა...

ჩემი ფისუნია ოთახის კუნძულში მიტუხულიყო და უღვაშებისა და ტუჩების წმენდით, დარცხვენილი შემომეყურებდა; ეტყობოდა გრძნობდა თავის დანაშაულს.

გავგულისდი.

სიმშვილისაგან გამწარებულმა წამოვავლე ჯოხს ხელი და ვცემე.

მერე რისთვის, რათა?!

განა მას კი არა ჰშიოდა?

დღეს გამახსენდა ეს შემთხვევა და თვალები სინანულის ცრემლებით ამევესო...

მაპატიე, შემინდე, ჩემო ციცუნია...

მერე, რა მოსიყვარულე, რა ნაზად მოალერსე იყო... დამინახავდა თუ არა, სიხარულისაგან აღარ იცოდა რა ექნა: ხან გარს მივლიდა კრუტუნით, ხან მხარზე შემახტებოდა, ყელზე მეხვევოდა, მკოცნიდა...

სეირნობას დაეწყებდი თუ არა ჩემს ოთახში, წინ გადამეღობებოდა, ფეხებს მიფხაქნიდა: ნუ დადიხარ, გაჩერდი, შინდა თვალეში ვიყურო, გელერსოვო...

ეხლა კი, საბრალო ჩემი ფისუნია, ეხლა სამუდამოდ მიმეფარა თვალთაგან...

ვერა, ველარასოდეს ველარ დავინახავ, ველარ გავიგონებ მის კრუტუნსა და კნავილს—ველარასოდეს...

3. რუხადი

მოდო! მახარე...

მზემ ძირს დაჰხარა ცეცხლის თვალები,
 სხივთა ლალები უხვად დაჰყარა,
 მიწა ახარა, ნავალალები,
 და ბორკილები ზამთრის აჰყარა.

ამწვანდა ველი, აყვავდა მდელო...
 შენ სად ხარ მკვლელი? მომეცი ხელი!
 ყოველ წუთს გელი, კეჟისგან მშლელი,
 გულ-დაკოდილი და თვალბ-სველი.

მოდო! ახარე სულში ვარდები;
 შავ ფიჭვთ ლანდები გარედ გაჰყარე;
 შვება ამყარე; გულზე ნადები,
 ეს ბორკილები კმუნვის—ამყარე!

მის. გოჭოღრიშვილი

გ ა რ ა ტ ი

სტირის ღამე... ვერცხლის წყალივით სცურავს შემოდგომის კრემ-
 ლები ავადმყოფ ფოთლებზე.

უვარსკვლავო ცა და ტირილი ღამის.

მე კი კრებაზე ვიყავი, მომწყინდა და წაშოველ.

გზაზე... უცნაური ამბავი დატრიალდა: მცმის ბნელში, ხის ძირას—
 წყნარი ჩურჩული, ვით ღამის გმინვა.

„—აქეთ! აქეთ ჩემო სიცოცხლე.“

მიველ.

—რად მალოდინე? გცივა?

არ ვიცი როგორ მოვიქცე.

—კრება მალე დაიშლება.

—რად დაიგვიანე, ჩემს აღერსზე უფრო ტკბილია კრებაზე მოქნა-
 რება?

—საცაა დაიშლებიან.

—აქ ვერ შეგვამჩნევენ! როგორ ცახცახებ? არ გათბობს ჩემი სიმ-
 ხურვალე?

ვნებიანი კოცნა.

—რად დანადვლიანებულხარ! რატომ ხმას არა მცემ?

უცებ მიცნო.

შეჰკივლა. ჩაიკეცა.

—უნდობია მტირალი ღამე! ვისაც ელოდი ალბათ კიდევ დაიგ-
 ვიანებს.

—გამეცალე!

როდესაც ჩემი მხურვალე სუნთქვა შეეხო მის სახეს, გვიძინივით
 წაიგრუტუნა:

—შემიბრალე.

მოთენთილი მომეყრდნო მკერდზე.

ჰო! ასეთია შემოდგომის ზღაპრები. ჰო! ასე უკულმართად თავდება



ყოველივე სინამდვილეში, და ამიტომ მეშინია შენთან შეხვედრის. ამიტომ არ მოვალ შენს დანიშნულ ჰაემანზე.

იცი? მიღებისთანავე დავწვი შენი წერილი, ანაორთქლი იდუმალ გრძობით. შემეშინდა სტრიქონებს არ გაეცათ საიდუმლო. კარგი იქნება აწ სრულებით არას მომწერდე.

ანდა შეისწავლე ჩემთვის მარცხენა ხელით წერა, თორემ ხომ შესაძლებელია ვისიმე ოჯახში წავაწყდე შენი ხელით ამოქარგულ ჩუქურთმებს და საიდუმლოს ფარდა აეხადოს?

რალაი მაშინ? მეშინია, მეშინია შენც ერთი მათგანი არ იყო, რომელნიც ასე იაფად თამაშობენ სიყვარულის ნამსხვრევებით.

იცოდე! თუ ოდესმე შევხვებ დრყილებს შენს მკერდზე, სამუდამოთ შემეზიზღები.

ფიქრიც აღარ მსურს მონურ ტანჯვაში გამობრძმედილ სამშობლოზე, რადგან ჯვარს იწერს უღირსო ქმარზე. შევიძლე, რადგან ვახისლერწებით აცხუნებული სიტყვა მრუშობით გააფერმკრთალა. შევიძლე რადგან ძველებურად აღარ ვშვენობს ბრძოლის წყურვილით აელვარება.

შენ კი, შორეულო! უცნაურო!

ისე თინათინებ ჩემს სულში, როგორც გმირთა ხსოვნაში კრწანისის ველი.

ამიტომ მსურს დარჩე მარადის გამოუცნობი, როგორც იმ ღამეს რომ გზაზე ნიღაბ ჩამოფარებული, ასიღამასავით რომ შემომანათე ცეცხლოვან თვალებით.

წავალ შორს, შორს, რომ მუდამ მწვავედეს სურვილი შენი ძიების, მეშინია ცხოვრების გზაჯვარედინზე შენი შეხვედრა, რადგან ყოველთვის მაშინებს ბედნიერებასთან ახლო გავლა.

დამეკარგვის ძიების სურვილი. სულის ხვეულებში სიცარიელის მეტი არა დარჩება რა.

და ამ დანაკლასს,

ამ სიცარიელეს,

ვერაფრით ამოვავსებ.

ამიტომ მბაბტიე! არ მოვალ.

ბ. ქუჩიშვილი

სულის კივილი

ფრიალო კლდეთა მძლავრო არწივო,
 მეფე—არწივო ფრიალო კლდეთა:
 შენლა გიყვიის სული უთვისო,
 შენლა მოგელის ძლეული მძლეთა!
 ჩამოსწყდი მწვერვალს მხრებ-შეკუმშული,
 მკვეთრი შხუილით დაეშვი დაბლა;
 ფრთები გაშალე მძლავრ-განიერი
 და აღმიტაცე მაღლა, სულ მაღლა!
 ვისაც ვემსხვერპლე, ვისაც შევსწირე
 ჩემი სიცოცხლე და ჩემი ყრმობა,
 მტრად გარდამეტკა და ჩასაქოლად
 დამიწყო დევნა, დამიწყო გმობა!
 არკინ დამინდო, არვინ დამზოგა,
 წაქციულს გულზე გადამიარეს;
 და მკერდ-ჩაღეწილ ჩემს მძაფრ კივილქვე
 ველურ სიშმაგით გადიხარხარეს!
 და ეხლა სული შენლა გიყვიის,
 შენლა მოგელის მფლობელო კლდეთა;
 დაეშვი დაბლა და აღაფრინე
 ღრუბელთა შორის დინჯათ და მძლეთა!
 მსურს ერთხელ კიდევ დავხედო მიწას,
 მივესაყვარლო ჩემს მკვლელ მოძმეთა,
 რომელთაც მაღლი მიქციეს მატლად,
 რომელთაც უღეთოდ დამიწყეს ფლეთა!
 შინდა დავხედო და ჩამოვძახო
 სიმღერა ჩემი—გასაკვირველად;
 ხალხო, შენ მომკალ, მაგრამ სხვა სახით
 მე ესევ მოვალ შენდა სახსნელად.

დოკალი

პროლეტარიატი და ხელოვნება

(მიმოხილვა)

ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ რუსეთში დიდი ყურადღება მიიპყრო პროლეტარული კულტურის საკითხმა. თავი იჩინა მრავალმა პრობლემამ ამ სფეროში. გამოსარკვევი გახდა, თუ როგორი უნდა იყოს დამოკიდებულება პროლეტარიატისა ძველ კულტურულ ღირებულებათადმი, და რა გზით უნდა წარიმართოს ახალი კულტურული შემოქმედება; აქვს თუ არა რაიმე მნიშვნელობა მუშათა კლასისათვის ძველ ხელოვნებას, თუ მოკლებულია იგი ყოველსავე ღირებულებას ახალი ეპოქისათვის?

ბევრი დაიწერა და იწერება ამ კითხვების გასაშუქებლად სხვა და სხვა პერიოდულ გამოცემებში. თეორეტიული მსჯელობა უტრიალებს საერთოდ ორ მთავარ კითხვას:

1. როგორ უნდა გამოიყენოს პროლეტარიატმა ის მხატვრული მემკვიდრეობა, რომელიც მიიღო მან პოლიტიკურ და ეკონომიურ ძალა-უფლებასთან ერთად ძველი საზოგადოებისაგან? და
2. როგორია უნდა იყოს პროლეტარული ხელოვნება?

მხატვრული მემკვიდრეობა.

ამ კითხვას ეხება ცნობილი კომუნისტი ა. ბოგდანოვი ერთ თავის წერილში *) რომელშიაც მეცნიერულად არკვევს პროლეტარიატის თვალსაზრისს. მუშათა კლასის წინაშე, — ამბობს იგი, — ამართულია ორი უდიადესი ამოცანა ხელოვნების სფეროში: პირველი — საკუთარი შემოქმედება; საკუთარ სულიერ ძალთა შექმნა მხატვრულ ფორმაში; შეცნობა საკუთარ თავისა და მთელი ქვეყნისა ცოცხალსა და მწყობრ სახეებში. მეორე — მიღება მემკვიდრეობისა; დაპყრობა წარსულ დროთა მიერ შექმნილ ხელოვნების ძვირფას საუნჯეთა იმგვარად, რომ ყველა დიდებულ და მშვენიერ ქმნილებათა მითვისებით, თვით პროლეტარიატი არ დაემორჩილოს იმ ბურჟუაზიულსა და ფეოდალურ სულს, რომელიც ასახულია ამ ქმნილებებში. ეს მეორე ამოცანა, ამბობს ბოგდანოვი, არა ნაკლებ ძნელია, ვინემ პირველი.

*) იხ. „Прол. Култ.“ № 2.

ამ ამოცანის ასახსნელად ბოგდანოვს მოჰყავს შემდეგი მაგალითი: სწავლული ქრისტიანი იკვლევს ბუდღიზმს საკუთარი სარწმუნოების თვალსაზრისით. მას ყოველთვის მოეჩვენება საფრთხე თვითვე შეიქმნეს ბუდღიზმის მიმდევარი, რადგანაც მკვლევარი სდგას თითონ რელიგიურ ნიადაგზე, რომელიც საერთოა ქრისტიანულსა და ბუდღისტურ რელიგიათათვის. ეს საფრთხე სრულიად არ მოეჩვენება იმავე რელიგიის მკვლევარს, თავისუფლად მოაზროვნე ადამიანს, რადგან იგი მიუდგება ამ კითხვას არა სარწმუნოებრივის, არამედ სხვა უფრო მაღლის თვალსაზრისით. როგორც ქრისტიანი, ისე თავისუფლად მოაზროვნე არკვევენ ბუდღიზმს „კრიტიკულად.“ ძირითადი განსხვავება მათ შორის არის ამ კრიტიკის ხასიათში, მის „კრიტიკრიუმ“-ში. მორწმუნე ვერა დგას იმ საგანზე უფრო მაღლა, რომელსაც იგი არკვევს, მას სურს შეისწავლოს სხვისი სარწმუნოება საკუთარი დოგმისა და გრძნობის თვალსაზრისით და აღარ ძალუძს ჩასწვდეს იმ პოეტურს სიმართლეს, რომელიც ხშირად იმალება უცხო რელიგიაში აღმოჩენილ „წინააღმდეგობებ“-ში. და თუ ჩასწვდა თვით ჩაუარდება „უღუნება“-ში.

არც იმ მკაცრ ატივისტის შეგნებაა უფრო საღი, რომელიც მხოლოდ იმდენად დგას რელიგიაზე უფრო მაღლა, რომ უარყოს იგი, მაგრამ არც იმდენად, რომ გაიგოს იგი. არც მისთვის არის რელიგიური კულტურა მემკვიდრეობა.

სულ სხვა მდგომარეობაშია თავისუფლად მოაზროვნე ადამიანი. მისი შეგნება რელიგიური შემოკმედებისა, როგორც ხალხურ-პოეტურ განცდისა, ნებას აძლევს მას სრულიად თავისუფლად და მიუდგომლად შეისწავლოს ეს საგანი: იგი თავისუფალია ყოველგვარ რელიგიურ დოგმისაგან და აპიტრუმ მას შეუძლია როგორც თავისთვის, ისე სხვათათვის ყველა რელიგია გადააქციოს ძვირფას კულტურულ მემკვიდრეობად.

პროლეტარიატის დამოკიდებულება საერთოდ ბურჟუაზიულ კულტურასთან უნდა იყოს ისეთი, როგორიც იყო ჩვენს მიერ მოყვანილ მაგალითში თავისუფლად მოაზროვნე ადამიანის დამოკიდებულება ყველა რელიგიებთან. თუ პროლეტარს არა აქვს თავისი საკუთარი შეხედულება შემუშავებული, თავისი აზროვნების საშუალებები და ყოვლის შემცველი მაღალი თვალსაზრისი, მაშინ იგი კი არ იპყრობს წარსულის კულტურას, როგორც თავის მემკვიდრეობას, არამედ წარსულის კულტურა იმორჩილებს მას თვით, როგორც მასალას თავის მიზნებისათვის.



მაგრამ, მეორე მხრით, თუ პროლეტარი ხელადებით, ანარქისტულად უარყოფს ძველს კულტურას, ე. ი. უარს იტყვის მემკვიდრეობაზე, მაშინ იგი იჭერს იმ გულუბრყვილო ატივისტის პოზიციას, რომელიც უარყოფს რელიგიურ მემკვიდრეობას, ხოლო იმ განსხვავებით რომ ბურჟუაზიულ ატივისტს კიდევ შეუძლია პრაქტიკულად სარწმუნოების გაგების გარეშე მოქმედება, მას აქვს სხვა დასაყრდნობი საფუძველი. მუშას კი ამ შემთხვევაში აღარ შეუძლია მოწინააღმდეგე ბანაკის მდიდარს, დამუშავებულს კულტურას დაუპირისპიროს სხვა, დაახლოებით მაინც შესაფერი ღირებულების კულტურა; ვინაიდან სრულიად ახლად შექმნა ძველი კულტურის მასშტაბით რაიმე ახალის, მას არ შეუძლია.

დასკვნა ნათელია. მუშათა კლასისათვის აუცილებლად საჭიროა გამოჩინება, შემუშავება და ბოლომდის განვითარება მთელ წარსულ კულტურისადმი მაღალი თვალსაზრისისა. მაშინ შესაძლებელი გახდება ამ კულტურის დაპყრობა და მისი იარაღად გამოყენება ახალი ცხოვრების შესაქმნელად.

ძველი ქვეყნის სულიერ ძალთა დაპყრობის პირველი მაგალითი გვიჩვენა კარლ მარქსმა. რევოლუციის, რომელიც მან მოახდინა საზოგადოებრივ მეცნიერებათა სფეროში და სოციალურ ფილოსოფიაში, მდგომარეობდა იმაში, რომ მან გადააშინჯა მათი ძირითადი მეთოდები და მონაპოვარი მიღწევანი ახალი, უმაღლესი თვალსაზრისით, რომელიც ამავე დროს იყო პროლეტარულ-კლასობრივი. ცხრა მეთაური, თუ არა მეტი, არა მარტო მასალისა თავისი ტიტანიური შენობისათვის, არამედ მისი დამუშავების ხასიათიც, მარქსმა ბურჟუაზიულ წყაროებიდან აიღო. მაგრამ მარქსის ხელში ამ ბურჟუაზიულმა მასალამ მიიღო სულ სხვა სახე და გადაიქცა პროლეტარული ორგანიზაციის ამშენებელ იარაღად.

ამგვარივე შეხედულებით უნდა იყოს აღჭურვილი პროლეტარიატი წარსულის ხელ ოგნებისადმი. მან ამ-ხელოვნების საუკეთესო ნიმუშებით უნდა შეისწავლოს სახე და ფრთიერთობა წარსულ თაობათა. წინად გამჭრალ, ან ძსტორიიდან ახლა მიმავალ კლასთა სულში მხატვრულ-წარმოებთა ხაშუალებით ჩაწვდენა საუკეთესო იარაღია ათას წლოვან წარსულის კულტურული და ორგანიზაციული გამოცდილების ასათვისებლად. ეს გამოცდილება ძვირფასი მემკვიდრეობა აღმშენებელ კლასისათვის და მან უნდა გამოიყენოს ეს თავისი საკაცობრიო მიზნების განსახორციელებლად.

ამავე დროს მუშათა კლასმა ძველ ხელოვნებაში დაგროვილი ტეხ-

ნიკორი და იდეური გამოცდილება უნდა გამოიყენოს აგრეთვე ახალი პროლეტარული ხელოვნების შესაქმნელად.

2. პროლეტარული ხელოვნება.

კითხვა ასე დგას: ოქტომბრის რევოლუციამ რუსეთში გააბატონა მუშათა კლასი, რომელმაც უნდა გარდაქმნას საზოგადოებრივი წყობილება თავისი იდეოლოგიის მიხედვით. მან უნდა შექმნას ახალი კულტურა სრულიად ახალსაფუძველზე, უნდა გარდაიქმნას ხელოვნებაც, მაგრამ ვინ უნდა ჩაუყაროს საძირკველი ამ ახალს, პროლეტარულს ხელოვნებას? მხოლოდ და მხოლოდ პროლეტარებმა, თუ შესაძლებელია ამ მუშაობაში ჩაბმულ იქმნას აგრეთვე, პირველ ხანებში მაინც, ინტელიგენციის ზოგიერთი წარმომადგენელი, რომელნიც იდეოლოგიურ დ უკავშირდებიან პროლეტარულ მოძრაობას? რუსეთში პროლეტარულ ხელოვნების მუშაკთა წრეებში იმარჯვებს ჯერჯერობით რადიკალური მიმართულება, რომელიც ამტკიცებს, რომ პროლეტარული ხელოვნების შექმნა შეუძლია მხოლოდ პროლეტარებს.

რაც შეეხება პროლეტარ-პოეტების დღევანდელ შემოქმედებას, სამწუხაროდ უნდა ითქვას, რომ მათ ჯერ ხნობით ვერ შესძლეს რაიმე ახალი ღირებულების შექმნა. იწერება აუარგებელი ლექსები, ასპარეზზე გამოსულია მთელი წყება ახალ პოეტებისა, მაგრამ ჯერ ვერც ერთი ვერ გასცალებია ძველს შაბლონს. არა თუ არა სჩანს ახალი, ძველისაგან არსებითად განსხვავებული კულტურის სახე, უბრალო ლიტერატურული სკოლაც არ არის ჯერ ჩამოყალიბებული იმ სახით, როგორც ახალი სკოლები იქმნებოდა წარსულში. ლექსის ფორმა ახალმა პოეტებმა ვერ გარდაქმნეს და შინაარსიც ძალიან გაამარტ-ვეს: ფაბრიკის საკომურები, მანქანები, ოქტომბერი, კრემლი, ისპოლკომი, ელექტროფიკაცია და სხვა ამგვარი სიტყვები, აი რა მასალა ასაზრდოებს დღეს პროლეტარულ პოეზიას. პოეზია გადაიქცა პროპაგანდა-აგიტაციის იარაღად. შესაძლოა, უაღრესად პოლიტიკურ მომენტში პოეზიასათვის აუცილებელი იყოს ამ გზით სვლა, მაგრამ როცა საკითხი დგას ახალი პროლეტარული ხელოვნების შესახებ, ვიწრო უტილიტარული მოსაზრება ადგილს უნდა უთმობდეს უფრო მაღალს და მნიშვნელოვან თვალსაზრისს. პროლეტარული ხელოვნების ზურგს უკან სდგას ათასწლოვანი განმტკიცებული და შემუშავებული მდიდარი ხელოვნება, გაბრწყინებული მრავალ თაობათა სულიერი განძით. როგორ შეიძლება ასეთი



ტრადიციით გამაგრებულ მხატვრულ ღირებულებათა დაძლევა საავტორიო მყვირალა ლექსებით? პროლეტარულმა ხელოვნებამ უნდა დაჩრდილოს მიმავალი ეპოქის შემოქმედება, თუ მის სურს ისტორიული მემკვიდრის გვირგვინი.

პროლეტარული ხელოვნება არ უნდა ჰგავდეს ბურჟუაზიულს ისე, როგორც ბურჟუაზიული კულტურა არ ჰგავდა ფეოდალურს და ფეოდალური—ანტიურს.

ერთი განიჩნევა პროლეტარიატა ბურჟუაზიისაგან და რა განსხვავებული სახე უნდა მისცეს მან ახალს ხელოვნებას? რამდენადაც ითხოვს ხელოვნებას ეხება, უნდა ითქვას, რომ აქ რაიმე გარკვეული ფორმის მიცემა ძნელია. ჯერ მომავალი კულტურის მთავარი ხაზებიც არ სჩანს. შეიძლება მხოლოდ ითქვას, რომ კერძო საკუთრების ნიადაგზე აღმოცენებულ ინდივიდუალისტურ მსოფლ-მხედველობას შეცვლის კოლექტივისტური შეგნება და ხელოვნებაც, როგორც კულტურის უმთავრესი ძარღვთაგანი, იქნება საერთოდ მატარებელი ამ შეგნების. გარდა ამისა, ყოველ ეპოქაში კულტურას ჰქონდა კლასიური ელფერი, რომელიც აღნიშნავდა ამა თუ იმ გაბატონებულ კლასის სახეს. პროლეტარული კულტურა კი იქნება არა კლასიური, არამედ საკაცობრიო, ვინაიდან პოლიტიკური ძალა-უფლების ხელში ჩაგდებათ მუშათა კლასი სპობს ყველა კლასებს და მისს შემოქმედებას ეძლევა საერთო საკაცობრიო მასშტაბი.

ერთი ეპოქიდან მეორეში გადასვლა პოლიტიკურად ხდება უეცრად, მაგრამ კულტურულ სფეროში ამ რევოლუციას ეძლევა უფრო ნელი და ხანგრძლივი მსვლელობის ტემპი: ამის შესახებ აი, რას ამბობს ერთ თავის წერალში რუსის ცნობილი მწერალი ვალ. ბრიუსოვი*) „ახალი კულტურის აღორძინება წარმოადგენს ხანგრძლივს პროცესს, რომელიც მოითხოვს თუ არა საუკუნოებს, მთელ ათეულ წლებს მაინც... ასეთი ცვლა წარსულში ხდებოდა იმგვარადვე... რომის იმპერიის დაცემიდან ფეოდალური კულტურის ჩამოყალიბებამდის გავიდა არა ნაკლებ ორი საუკუნის (V—VII.) ფეოდალურ კულტურიდან ევროპულ კულტურაზე გადასვლამ დაიჭირა კიდევ რამდენიმე საუკუნე (XIII—XV) უფრო ჩქარა დამთავრდა პროცესი აღმოსავლეთის მონარქიების ნანგრევებზე ელლინისტურ კულტურის დამკვიდრებისა, მაგრამ ამ პროცესმაც შეიწირა არა ნაკლებ ერთი საუკუნისა... ეს ასეც უნდა იყოს. განა ერთი თაობა მაინც არ უნდა აღიზარდოს ახალს პირობებში, რომ ძირეულად შეიცვალოს ცხოვ-



რების ყველა ის მხარეები (მათ რიცხვში მწერლობაც) რომელთა მთლიანობა მისი თავისებურობით ქმნის ამა თუ იმ ხალხის, ეპოქის „კულტურა“-ს?

შესაძლოა, დასძენს ბრიუსოვი, თანამედროვე ეპოქამ თავისი რთული ზეგავლენის აპარატის მეოხებით (რადიოტელეგრაფი, სინემატოგრაფი, სტამბა, ჰაეროპლანი, ავტომობილი და სხვა) უფრო დააჩქაროს პროცესი ახალი კულტურის შექმნისა, მაგრამ რაც უნდა იყოს, შეუძლებელია მოკლე ხანში მრავალ წლოვანობით შესისლხორცებულ კულტურულ ჩვეულებათა მოსპობა, მით უმეტეს, რომ ეს ჩვეულებანი ატავისტურად გადადის მემკვიდრეობით თვით პროლეტარულ იდეოლოგიის მატარებელზედაც.

ბრიუსოვის დასკვნა ასეთია: პროლეტარული კულტურის შემოქმედნი პირველ ყოვლისა, რა თქმა უნდა, იქნებიან პროლეტარები, ახალი იდეოლოგიით მოსული კლასის წარმომადგენლები. მაგრამ აღმშენებლობის პირველ საფეხურზე მათთან ერთად საერთო კულტურულ მუშაობაში უნდა მიიღონ მონაწილეობა აგრეთვე სხვა კლასებიდან გამოსულმა პირებმაც, თუ ისინი თავის ცოდნას და ნიჭს გულწრფელად აძლევენ ახალ შემოქმედების საქმეს. მხოლოდ ასეთ მოღვაწეთა საერთო მუშაობით შეიძლება საძირკველი ჩაეყაროს ახალს კულტურას. თითონ შენობის აშენებას კი მრავალი წელი მოუწდება.

აქ იბადება ახალი კითხვა: არის თუ არა შესაძლებელი რევოლიუციის პროცესში ხელოვნების განვირაობა. ამ თემას ეხება ცნობილი თეორეტიკოსი ა. ლუნაჩარსკი *) რომელიც ამბობს, რომ რევოლიუციის ქარტახილის ფილოსოფიურად შეცნობა და მხატვრულად შეთვისება შესაძლოა მხოლოდ რევოლიუციის პროცესის დამთავრების შემდეგ, ან მეზობელ ქვეყნებში სადაც რევოლიუციის საზოგადოება არ აუფორიაქებია. ამის მავალითად ა. ლუნაჩარსკის მოჰყავს საფრანგეთის დიდი რევოლიუცია და ამბობს შემდეგს:

„უქველად საფრანგეთის დიდი რევოლიუციის ეპოქაში ბევრი რევოლიუციონერი იყო დაჯილდოებული ფილოსოფოსის, პოეტის, მხატვარის, მუსიკოსის ნიჭით, მაგრამ ისინი ცხოვრებამ მეტამეტად გაიტაცა და იძულებული გახდნენ ყველაფერი შეეწირათ ამ ცხოვრებისათვის და თავისი შემოქმედებითი ენერჯია უტილიტარულად გამოეყენებიათ ტაქტიკისათვის, მოქმედებისათვის. ვისაც ცხელი გული უცემდა მკერდში აცო ფიქრობდა ამ დროს სადმე კაბინეტში განმარტოებულად მისცემოდა ფილოსოფიურს კვლევა-ძაებას, ან და თავის სულის სიღრმეში დამშვიდებულის სიბუჯითით აღეზარდა

*) იხ. „Худ. Слово“ № 1.



დასრულებული მხატვრული ნაწარმოები—იგი უმაღლეს იარაღს ჰკიდებდა ხელს..

რევოლუციის იდეოლოგიურმა ძალამ თავი იჩინა მხოლოდ ტაქტიკურ მოსახრებებში, საუსტოვო ჟურნალისტიკაში, სიტყვებში და, ბოლოს, იმ ძველებურ სნაგიტაციო პათოსში, რომელიც ასე დამახასიათებელია მე-XVII საუკუნის დასასრულის მკუხარ წლების ორატორობისა და პუბლიცისტიკის...

ხელოვნების სფეროში საფრანგეთის რევოლუციამ ნაყოფი გამოიღო მხოლოდ ნაპოლეონის ეპოქაში, როცა მთელი თავისი განმაცვიფრებელი სილამაზით გაიშალა ის დიდებული სტილი, რომელმაც მიიღო „ამპირის“-ს სახელწოდება. ამავე ეპოქაში მოხდინა სენ-სიმონმა რევოლუციის იდეათა შეჯგუფება და აღმოაჩინა საზოგადოების განვითარების კანონთა მთელი რიგი. რევოლუციის მიერ ყოველმხრივ გაბნეულმა თესლმა შექმნა ახალი ისტორია ტიერისა, ახალი ფილოსოფია ოგიუსტ კონტისა და სოციალიზმი. და განაჰეინე მართალი არ არის, როცა ამბობს, რომ კანტი, ფიხტე, შელინგი და ჰეგელი წარმოადგენენ საფრანგეთის რევოლუციის იდეებს, გადმოტანილს რევოლუციის ზღვარს მორვეიდან განყენებულ აზრის ნათელ სფეროში. მაგრამ ეს ცოტაა: საფრანგეთის რევოლუციამ შექმნა არა მარტო გერმანული იდეალიზმი, ისივე ნაყოფია პოზიტივიზმი და სოციალიზმი. ამგვარად თანამედროვე აზრის განვითარების ყველა ძირითადი საფუძვლი, ყველაფერი, რაც მოგვიპოვება ჰემმარტად ცხოველყოფელი და ნათელი, თავისი ფესვებით ჩანერგულია საფრანგეთის რევოლუციაში.

საფრანგეთში ზალზაკი, ჟორჟ ზანდი, ჰეგო, გერმანიაში შილდერი, გიოტე და ჰეინე პირდაპირი შედეგია საფრანგეთის რევოლუციის. მუსიკაში ბუკოვენის მე-9 სიმფონია ნუსიკალური სინტეზია დიდი რევოლუციის სულიერი რიტმისა. მხატვრობაში დავიდის ფესვებიდან აღმოცენდა ენგრიის შესანიშნავი რელიტური კოლა, რომლიდანაც პროლეტარატს შეუძლია მეტი გაკვეთლების მიღება, ვინემ სხვა რომელიმე სკოლადან უკანასკნელ 2¹/₂ საუკუნის განმავლობაში...

ანბ. ლუნაჩარსკის აზრით რუსეთშიაც ასეთ მოვლენას აქვს ადგილი: პროლეტარული პოეტები ბრძოლის ცეცხლში სცვივიან. აი, რატომ არის,—დაასკვნის მშ. ლუნაჩარსკი,—პროლეტარული ხელოვნება ასე ღარიბი, მაგრამ მოჩვენებითი სიმდიდრე მოესტეტე ინტელიგენციისა არის მხოლოდ მწვანე და ყვითელი ხავსი დაწყებული ტანის ზედაპირზე გაშლილი, მაშინ, როდესაც პროლეტარული პოეზიის სიღარიბე ჰგავს გახიფხულის ნიადავის სტიტილს...

ლუნაჩარსკი იმედოვნებს, რომ მომავალში იმ მშრალ ბარბანის ხმას, რომელსაც დღესდღეობით წარმოადგენს პროლეტარული პოეზია, თანდათან ჩექსოვება მეტის ენებით, მეტის აფე ადგებით და მეტის ოსტატობით ადამიანის სულის ყველა ინსტრუმენტი...



დაჯახება ქმნის მოულოდნელ კატასტროფის შთაბეჭდილებას. როგორც სათაურიდან სჩანს დაიბეჭდება მთელი ციკლი ასეთი მოთხრობების.

გალაქტ. ტაბიძის წერილი „პოეზია უპირველეს ყოვლისა“ საესეა პოეტურ ჩვენებათა კორიანტელით. ვერ ვაიგებ რაშია საქმე: გასული წლის ლიტერატურული მიმოხილვაა, თეთრი ლექსია, თუ ლირიკა პროზათ? „პოეტები სვამდენ საუკეთესო ღვინოს, წარსულისაგან გადარჩენილს, მაგრამ თვალყურს აღდევნებდნენ თავიანთ თავს, რომ ღვინო არ მოკიდებოდათ.“ ავტორს ვერ დაუჯერებთ, რომ ის საკმაოდ „აღდევნებდა თავის თავს თვალყურს“, ვინაიდან იქვე ასეთ ერესს ამტკიცებს: „მე-XIX საუკუნემ მე-XX-ს საჩუქრად მოართვა მხოლოდ ერთი ზარმაცი ცხენი, ჩვენს საუკუნეს კი გაჭინებული მერნები, „ლურჯა ცხენები“ სჭირდება. ახლა ეს მერნებო. დგანან ახალი ეპოქის კარებთან...“ აქედან ირკვევა ორი რამ: ერთი: მე-XIX საუკუნეს უანდერძებია მე-XX-სათვის ჯაგლაგა პოეზია. მეორე: მე-XX—საუკუნე ამ მეშველდროობის ამარა სულს განუტევებდა, მაგრამ აი, გამოჩნდება „ლურჯა ცხენები“—ს ავტორი გალაქტიონ ტაბიძე და თავისი პოეზიის მერნებით გააქანებს მთელს საუკუნეს. დიდი ენერჯით არის გასროლილი ეს სიტყვები, მაგრამ პოეტის პრესტიჟისათვის ჯკეჯესი იქნებოდა ეს ეთქვა რომელიმე მკვლევარს პოეზიისას, ვსთქვათ 1982 წელს. დიდებას მით უფრო მალე მოიხვეჭ, რაც უფრო ნაკლებ ეპოტიწები მას. წერილის მეორე ნახევარში ავტორი რაღაც გაუგებარი დაეინებით ლაპარაკობს ხალხზე და ხალხას სახელით. „ჩვენ მივცემთ ხალხს ყველაფერს კეთილშობილურს“, „ჩვენი დაახლოება ხალხთან გვაჩვენებს, როგორი სიხარბით ეწაფება იგი ყოველგვარ მხატვრულ სიტყვას...“ აქ უთუოდ არის რაღაცა „გლავპორლიტპროსვეტი“—ს ლოზუნგებიდან.

კოწია გამსახურდიას წერილი „იმპრესიონიზმი თუ ექსპრესიონიზმი“ ვერ არის მიუღვრომელი. აქ ექსპრესიონიზმის სასარგებლოდ დაუშსახურებლად დატუქსულია იმპრესიონიზმი და სიმბოლიზმი. ქეშმარიტი სიმბოლიზმი არასდროს არ უარყოფდა „ყოველივე რეალობას“ და „ესთეტიური აბსურდები“ სრულიად არ არის სიმბოლიზმის დამახასიათებელი. ყოველ დიდ შექომქმედს აქვს მსოფლიოს საკუთარი ათვისება და ვერავითარი „იზმი“ ვერ დაჰფარას „ღმერთშემოსილ“ ხელოვანს. თითონ წერილის ავტორიც ამბობს: „საქმეს ღმერთთან განდობილი ხელოვანის ძალა ვადანწყვეტს მუ-



დამ. „და ღმერთთან სამოციქულოდ კი ხელოვანს არ სჭირია არც იმპრესიონისტური და არც ექსპრესიონისტური სკოლის მანდატი. მეორე ნომერში აღსანიშნავია ობოლი მუშის ტემპერამენტისანი ლექსი: „1921 წლის გარდაცვალებაზე“ და კოწია გამსახურდიას წერილი დოსტოვესკის შესახებ. ჭკვე და მესამე ნომერშიაც მოთავსებულია კ. მაყაშვილის ოთხი ლექსი. კ. მაყაშვილი ქართული პოეზიის დონკიხოტია, რაინდული დროშის ბრწყინვალე თავადი. უკანასკნელ წლებში პოეტის შთაგონებას მანიაკალური დაეინებით იპყრობს დაქტილური მეტრის ჰიპნოზი. პოეტი პირდაპირ ტყვედა ყავს ლექსის ამ წყობას და უკანასკნელი ოთხი ლექსიც ამ ზომით არის დაწერილი. თუ მან არ ამოსწურა ეს ნაკადი და არ მოიძულა ეს ზრმა, მის შემოქმედებას საფრთხე მოეღის: მას დაახრჩობს რიტმიული ეპილეპსია, როცა მელანქოლიური ნანინა მომაბეზრებელი დაქტილისა უმაღლეს რეზონანსს გამოსცემს. დამახასიათებელია სტრიქონი: „ერთი და იგივე: მოდიან, მიდიან...“

მესამე ნომერში კოკი აბაშიძე იწყებს წერილების სერიას: „ახალი საქართველო და ეროვნული შემოქმედება.“ წერილი ასე იწყება: „ამ ორი წლის წინად ჩვენ შემთხვევა გვქონდა მოგვეთავსებინა ერთ-ერთ პერიოდულ გამოცემაში რამოდენიმე ფელეტონი ეროვნულ შემოქმედების შესახებ“, სადაც ჩვენ ესა და ეს ვთქვიითო— და დაასკვნის: „დღესაც შეუჩვევლად ვადგივარ ჩვენ მიერ გამოთქმულ აზრსო.“ სამწუხაროდ პატივცემულ კოკი აბაშიძის კონსერვატიზმი უფრო დიდი ხნისაა. მისი წერილის სიმძივე არ აღემატება მის მიერ 10—12 წლის წინად „კოლხიდა“-ში დაბეჭდილ ფელეტონების წონას, სადაც იგი არჩევდა სოლოგუბს და არციბაშევს. უკანასკნელი წლების პლანეტარულ პერტრუბაციებს ბ-ნი აბაშიძე საქართველოს მასშტაბით ასე აგვიწერს: „ამ რამოდენიმე წლის განმავლობაში შესამჩნევად შეიცვალა წესწყობილება ჩვენი ქვეყნისა. ქალაქებმა და დაბებმა სულ სხვა სახე, იერი მიიღეს. სხვაანირად გამოიყურებიან თვით ქუჩები ჩვენი რესპუბლიკის დედა-ქალაქისა.“ აი, ტიტანური სურათის წინ მდგომი გულშეხრევილო „ობივატელი!“

მეოთხე ნომერში კარგია და მდიდარი „ხელოვნების მატთანე“ სალიტერატურო ქრონიკა. საინტერესოა ლეო ქიქელი წერილი „ალიგიერი დანტეს წინაღობა.“ ლექსების განყოფილებაში ერთი კონფუზი მოსვლია რედაქციას: დასტამბულია ილია ქავევაძის ოთხ სტრიქონიანი ლექსი, წარწერა ეკატერინე სარაჯიშვილისადმი



მიძღვნილ სურათზე. განა მწერალი რასაც დასწერს ყველაფერი გამოსაქვეყნებელია? რომელიმე სქელტანიან აკადემიურ გამოცემაში რომ მოეთავსებინათ ეს სტრიქონები (რომელშიაც არც ერთი პოეტური სიტყვა არ არის), ამას კიდევ ექნებოდა ცოტაოდენი მნიშვნელობა, მაგრამ მისი ეჟურნალში მოთავსება „ილია ჭავჭავაძის ლექსი“-ს მყვირალა სათაურით, არაფრით არ არის გასამართლებელი.

ი. გრიშაშვილი, ლექსები, ციხე მითრე, სასულმწაფე გამოცემლობა, 1922 წელი.

საქართველოში ყველაზე მეტად პოპულიარული პოეტი გრიშაშვილია. არ არის საზოგადოების არც ერთი წრე, სადაც მას არ იცნობდნენ. თუ ხალხის ფართო მასსაში პატივისა და სახელის მოხვეჭა პოეტის გამარჯვებას ნაშნავს—გრიშაშვილი კმაყოფილი უნდა იყოს.

გრიშაშვილის ქნარი არ არის მდიდარი სიმებით. შეიძლება ითქვას, რომ მისს ლირიკაში მხოლოდ ერთი სიმი წყრილიღებს,—ეს არის დაუშრეკელი ვნებით ატეხილი ეროსი. ამ მხრივ მისი პოეტური შემოქმედების დიაპაზონი მეტად მოფარგლულია, მაგრამ მით უფრო განსაცვიფრებელია ის დაუღვეელი ვარიაციები, რომელსაც ეს ერთადერთი სიმი იძლევა. გრიშაშვილმა დაასრულა ჩვენს პოეზიაში სპარსეთის გავლენით შემოქრილი „ვარდ-ბულბული“-ს ნაკადი; მისს პოეზიაში ეს ნაკადი აჭაფებულა ლოტოსის ყვავილებით და დუღილის ტემპით ერთვის ცისფერ ტბას, რომელზედაც დასრიალებენ ვარდით შემოსილი ამურები. აქ თავდება ეს აღმოსავლური ტრფალის ჰანგი და გრიშაშვილის პოეზია ჩვენი მწერლობის ახალ საზღვარზე ამართულია, როგორც დასრულებული ძეგლი, უზენაესი და საბოლოო მიღწევა ერთი ლიტერატურული მიმდინარეობასა—გრიშაშვილის შემდეგ წარმოდგენელია მისი პოეტური ხაზის გაგრძელება, იგი უკანასკნელი წერტილია. გრიშაშვილის შემოქმედების პოეტური ღირებულების შეფასების დამოუკიდებლად მართო ეს ფაქტი აძლევს გამართლებას ქართულ პოეზიის ისტორიაში გრიშაშვილს. აქ იგი დაუძლეველია და უმაღლესი, როგორც კიბის უკანასკნელი საფეხური.

ამ თვალსაზრისით შეუძლებელია გრიშაშვილის პოეზია დაუპირისპირდეს ახალ საუკუნის გაბზარულ შემოქმედებას. თანამედროვე ეპოქა თავისი სულჩადგმული რკინის აჯანყებით და შხამიანი გველებით, რომელნიც ადამიანის სულის ყოველს ხვრელში პოულობენ

გზას, გვერდს უვლის გრიშაშვილის მშვიდობიანს და ყვეილებით აფერადებულ წალკოტს, სადაც ძველებურად სტვენს მთვარიანი ბულბული და განუწყვეტლივ ისმის შადრევანთა შხეუვებით აცახცახებული ფოთლების შრილი, ამ წალკოტში ვერასოდეს შემოანათებს მსოფლიო რიტმის დარღვევით გაგიქებულ სამყაროს თვალელები. ამისათვის გრიშაშვილს აკლია თანამედროვე კულტურის მაჯის ცემის შეგრძნობა. „განათლება არის მხოლოდ ნაკელი, ამბობს რემი დე გურმონი,—მხოლოდ ახო ჯი, ანუ ფოსფორული კირა; იგი ძღვეს მცენარეს საშუალებას გაიზარდოს, მაგრამ მის ბუნებას კი ვერ შესცვლის.“ ყოველი ხელოვანის ნაქა არის მცენარე, რომლის თესლს იგი პირდაპირ ღვთისაგან ღებულობს; ხოლო ამ თესლის მცენარედ გაზრდა და მისი განვითარება დამოკიდებულია იმ აზოტისა და ფოსფორისაგან, რომელსაც იძლევა ნაკელი თავისი ებოქის კულტურულ მიღწევათა. გრიშაშვილმა მიიღო ღვთისაგან პოეზიის მშვენიერი მარცვალი, რომელიც შედარებით მჭირ ნიადაგზე დაეცა. მან მოახდინა ენეიდაის მაქსიმალური დაგუბება და აღზარდა მცენარე როგორც შექმლო. ჩვენ მადლობელი უნდა ვიყოთ მისა. „Поэты Грузии“ ნ. მაწამაცილას შედგენალა. სასაქუმბაეთ გამომცემლობა. 1921.

„Фигаро“—კვირულიკაიკული სალაყჩაყჩით გაბეთა ნ. მაწამაცილას რედაქტორობით.

როცა ერთი ერის ლიტერატურა ითარგმნება მეორე ერის ენაზე, ეს უთუოდ გულისხმობს ამ ერთა შორის კულტურულ თანამშრომლობის არსებობას. ყოველი ასეთი ფაქტი არღვევს კულტურულ კარჩაკეტილობას და სხვა და სხვა ერს ერთმანეთთან სულიერად აკავშირებს. მაგრამ როცა თანამშრომლობას ადგილი არა აქვს და დაინტერესება ცალმხრივია—ფაქტი სულ სხვაგვარია. რომელიმე ქვეყნის ვაჭარს შეუძლია თავისა საქონლის ნიშუშები გააგზავნოს მეზობელ ქვეყანაში საკუთარ აგენტების საშუალებით, მაგრამ ხელოვნების სფეროში კომუნიკაციონობა უხერხულია. რუსეთს ჰქონდა წარსულში და ახლაც აქვს საშუალება გაეცნოს საქართველოს კულტურის საგანძურს, მაგრამ ასი წლის განმავლობაში მას ჩვენში მხოლოდ შავიქვა აინტერესებდა. მოსკოვს რომ თავი დავანებოთ, განა თბილისში ამ ბოლო წლებში ცოტა რუსი პოეტები იყვნენ და არიან ახლაც? მათ მთელი ცეხი ჰქონდათ და ახლაც აქვთ კავშირი თბილისში. რატომ მათ შორის არ აღიძრა სუოვილი და ინიციატივა ქართველი პოეტების რუსულად თარგმნის? ისინი სცხოვრობენ

საქართველოში და ემსახურები ნ რუსულ ლიტერატურას. ასეთ პირობებში თვითონ ქართველი პოეტების მიერ თავისი ლექსების რუსულად თარგმნა უკვე კომივიოიაცირობაა და თავმოყვარეობის დამამცირებელი. აი, პატივცემული ოვანეს თუმანიანი ნახევარი წელიწადია რაც შეუდგა ქართველი პოეტების სომხურ ენაზე გამოცემას. ეს ბუნებრივი და ორივე ერისათვის სასარგებლო მოვლენაა, რადგანაც მაჩვენებელია კულტურული თანამშრომლობის. „Поэты Грузии“-ს გამოცემა, სამწუხაროდ, არ არის ამ თანამშრომლობის შედეგი. საქართველოში ახლა განსაზღვრულ წრეებში ფებს იკიდებს ეროვნული ნიჰილიზმი. რუსეთის კულტურის ცალმხრივი გავლენით იზრდილება ქართული კულტურის შესაძლო პერსპექტივები. ასეთ დროს სპიროა ეროვნული კულტურის ფრონტის გამაგრება. ქართული ენა სტიქიაა ქართული ხელოვნების და ის უნდა იქცეს იმ ატმოსფეროდ, რომლით სუნთქვა აუცილებელი იქნება საქართველოს საზღვრებში. ვინც ქართული ხელოვნებით დაინტერესდება, ის თითონ მოსძებნის მასთან დაკავშირების გზებს. საფრანგეთის ლიტერატურა რუსულად ითარგმნება რუსების მიერ, ისე როგორც ინგლისის მწერლებს ფრანგულად ალბად ფრანგებივე სთარგმნიან.

ესევე ითქმის „ფიგარო“-ზედაც. ვისთვის იცემა ეს გაზეთი, რომელ ეროვნულ უმცირესობისათვის? თბილისის სპარსელები რუსულ გაზეთს არ კითხულობენ, რუსულ წითელ ჯარში არა მგონია „ფიგარო“-ს ვასავალი ჰქონდეს. საქართველოს სომხობამ ქართული ენა კარგად იცის. მაშ ვინა და რჩა? უცხოეთიდან გადმოხვეწილი სპეკულანტები და ახალი ემიგრანტები. რუსის ემიგრანტში საფრანგეთშიაც ბევრია, მაგრამ მათთვის იქ რუსულ გაზეთებს ფრანგები კი არა სცემენ, არამედ თვით ემიგრანტები. თუ თბილისის სხვა და სხვა ჯურის ემიგრანტებს რუსული გაზეთი მოუნდათ, ისინი თითონ მოახერხებენ მის გამოცემას. ქართული ძალების ამ საქმისათვის დაბანდვა ჩვენ ცოდვად მიგვაჩნია. ყველა გამველ-გამომველზე და საექო „გასტროლიორებზე“ ზრუნვა ზედმეტია მით ღმეტეს, როცა ასეთ ზრუნვას საბოლოოდ არავინ დაგვიფასებს. როცა ასეთი „გასტროლიორი“ საქართველოდან წავა, უკვე ბათუმის ნავთსადგურიდან დაიწყებს გინებას. დაანებეთ მათ თავი და გახსოვდეთ: წყალნი წავლენ და წამოვლენ—ქვიშანი დარჩებიანო.

